

**JMG – INSTITUTIONEN FÖR
JOURNALISTIK, MEDIER OCH
KOMMUNIKATION**

”DET FINNS INGET ROMANTISKT MED EN PDF”

En kvalitativ studie av svenska studenters
attityder och inställningar till kurslitteratur
i e-boksformat.

**Elina Hellmark
Cecilia Jonsson**

Examensarbete:	15 hp
Program:	Medie- och kommunikationsvetenskap
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	Ht 2015
Handledare:	Gabriella Sandstig
Kursansvarig:	Malin Sveningsson

Abstract

Uppsats/Examensarbete: 15 hp

Kurs: Examensarbete i Medie- och kommunikationsvetenskap.
Institutionen för journalistik, medier och kommunikation, JMG, Göteborgs universitet.

Nivå: Grundnivå

Termin/år: Ht/2015

Handledare: Gabriella Sandstig

Examinator: Annika Bergström

Nyckelord: *e-bok, studenter, kurslitteratur, inställning, attityd, socialisation, menings-skapande, kognitiva processer, affektiva processer.*

Syfte: Syftet med studien är att undersöka svenska studenters inställning och attityd till kurslitteratur i e-boksformat och hur den av studenterna motiveras samt formas.

Teori: Technology Acceptance Model, attitydskapande, symbolisk interaktionism, livsstil, image, kulturellt kapital & early adopters.

Metod: Åtta stycken kvalitativa respondentintervjuer.

Resultat: Studien visar tre typer bland respondenterna ifråga om deras inställning till e-boken: de som var negativa till e-boken, och som föredrog den tryckta boken; de som var både negativa och positiva till e-boken, och som använde e-boken som ett komplement; och de som var positiva till e-böcker, och som såg det som ett nytt medium med nya möjligheter. Faktorer så som funktioner, pris, tillgänglighet och uppdaterad information vägde tungt till att motivera till användande, men även att den förekom på kurslitteraturlistor, den image som e-boken hade för respondenterna, samt den sociala kontexten. I förmandet av respondenternas inställning gentemot e-boken var erfarenhet, den känslomässiga aspekten, samt hur de upplever e-bokens användbarhet återkommande faktorer. Även samhällets generella inställning till teknik formade respondenternas inställningar gentemot kurslitteratur i e-boksformat.

Antal ord: 19 995

Executive summary

E-books are nowadays available as an alternative to the printed book. Scholars argue that e-books are a favorable format compared to printed textbooks to use in studies due to the various functions (such as search functions, highlighting and copy/cut) and the easy access to updated information. Despite this, studies have shown that students have a negative attitude towards e-books, and that students often prefer the printed textbook instead of the e-book. Both researchers and publishers have been puzzled by this apparent reluctance amongst the students to switch printed textbooks to digital. Studying students' reluctance has proven to be complex, because of the difficulty finding what this reluctance is based on. As students spend most of their waking hours online, and often prefer getting access to information, entertainment and social interaction through digital platforms, it is intriguing that the same automatically does not apply to literature reading. It is therefore of interest to further investigate the attitudes that students have towards textbooks in an e-book format, to get a better understanding of the e-book and the e-book users.

The research available regarding e-books and the relationship between students and e-books are usually based on American or Asian studies, where the e-book has become more accepted and established than in Sweden. Therefore it is relevant to examine attitudes among Swedish students towards e-books. The previous research made on e-books are mostly based on quantitative studies, which generates a certain kind of result. To then study the phenomenon of the e-book from a qualitative perspective would generate different kinds of results and in-depth understanding of the thoughts, feelings and reasonings related to textbooks in e-book format.

Due to lack of research regarding Sweden and e-books, Lars Höglund, working at the Department of Journalism and Mass Communication at the University of Gothenburg, received 12 million SEK in 2012 from the Swedish Research Council in order to further study the e-book development in Sweden, as well as the implications of development for various stakeholders; for example, users, libraries and publishers. This study is a part of this research project, seeking to find additional understanding of attitudes toward e-books as well as what kind of literature is most suited for the e-book format. Based on this, this study aims to investigate Swedish students' attitudes towards textbooks in e-book format, and how the attitudes are motivated and shaped.

Since the purpose of the study is to explore students' own perceptions of their preferences, motivations and how these preferences are formed, eight interviews, with full-time students, with previous experience of e-books, enrolled at the University of Gothenburg, have been done. For practical and financial reasons, students at the University of Gothenburg were examined. The University of Gothenburg is a suitable university to study as it offers a width of academic fields and is one of the largest in Sweden in terms of student numbers, and is also considered a prominent research institution. According to statistics, the University of Gothenburg reflects a representation of the national average among students at universities and colleges in Sweden. The study's results can therefore be used to draw theoretical generalizations of the Swedish student. Following the interviews, analyzes have been done based on theories of Technology Acceptance Model, attitude, symbolic interactionism, lifestyle and image.

The study's result shows that there are three different types of respondents concerning their attitude towards e-books: those who were negative towards the e-book, and who preferred the

printed book; those who were both negative and positive towards the e-book, and who used the e-book as a supplement; and those who were in favor of e-books and who saw it as a new medium with new opportunities. Factors such as functionality, price, availability and updated information motivated students to use the e-book, but also the image of the e-book according to the respondents, as well as the social context in which the respondents were a part of. In terms of how the respondents' attitude toward e-books was formed the experience, the emotional aspect, and how they perceive the e-book's usefulness were recurring factors. Also society's general attitude towards technique formed the respondent's attitude.

The e-book's future is not easy to predict. The study shows that there are those that are mainly positive towards e-books, but there are also those that are mainly negative or indifferent towards e-books. However, what we can conclude is that the attitude towards literature in e-book format is considerably more positive than towards general e-books. The respondents expressed that the textbooks in e-book format's main disadvantages are aspects primarily related to e-books on a general level, as it lacks feeling, eyes quickly become tired and it felt hard to read on screen. The positive aspects are however mainly relevant to textbook reading, such as the ability to search the text and use features as well as quick access to updated research. In conclusion, the students are in favor of using textbooks in e-book format in their studies, but are skeptical of the e-book format in general.

In our study certain aspects that have come up, and that we believe have had a major impact on the respondents' attitudes, have not previously been addressed in research on students and the e-book. Aspects such as the respondents' experience of reading textbooks in e-book format which contributed to distractions in their studies. Another aspect that influenced the respondents' attitude was the fact that there was a lack of trust towards technology that effected how the respondents experienced the use of the e-book. Two other aspects of importance that we have not seen in previous research were how the processes of socialization and the shaping of identity. This will be of great interest for future research. We would also recommend to do more research on Swedish students and e-books, since we see a large research gap there.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
1.1. E-boken och forskningsuppdraget.....	2
1.1.1. Vad är en e-bok?.....	2
1.1.2. Sverige & e-boken.....	2
1.1.3. Studiens uppdrag.....	3
2. Tidigare forskning.....	4
2.1. Studenter & e-boken.....	4
2.1.1. Vad som format studenters inställning.....	5
3. Syfte och frågeställningar.....	7
3.1. Studiens relevans.....	7
3.2. Syfte.....	8
3.3. Frågeställningar.....	8
4. Teoretiskt ramverk.....	9
4.1. Technology Acceptance Model.....	9
4.1.1. Upplevd nytta & upplevd användarvänlighet.....	9
4.1.2. Technology Acceptance Model: Relevans för studien.....	10
4.2. Attitydskapande.....	10
4.2.1. Vad är en attityd?.....	11
4.2.2. Hur uppstår och formas attityd?.....	11
4.2.2.1. Kognitiva, affektiva och beteenderesponser.....	11
4.2.3. Attitydskapande: Relevans för studien.....	12
4.3. Symbolisk interaktionism.....	13
4.3.1. Symboler och meningsskapande.....	13
4.3.2. Identitetsskapande.....	13
4.3.3. Processer och socialisering.....	13
4.3.4. Symbolisk interaktionism: Relevans för studien.....	14
4.4. Identitetsskapande: Livsstil, Image & Status.....	14
4.4.1. Livsstil.....	14
4.4.2. Image och status.....	15
4.4.2.1. Kulturellt kapital.....	15
4.4.2.2. Diffusion of innovation.....	15
4.4.3. Identitetsskapande: Relevans för studien.....	16
5. Metod.....	17
5.1. Kvalitativa respondentintervjuer.....	17
5.1.1. Avgränsningar och urval.....	17
5.1.1.1. Avgränsningar.....	17
5.1.1.2. Urval av respondenter.....	18
5.2. Operationalisering.....	19
5.2.1. Analysschema.....	19
5.2.1.1. Attitydforskning.....	19
5.2.1.2. Upplevd nytta och upplevd användarvänlighet.....	19
5.2.2. Intervjuguide.....	19
5.3. Genomförande av intervjuerna.....	20
5.4. Bearbetning av materialet.....	21
5.5. Validitet och reliabilitet.....	21
5.5.1. Extern validitet.....	21

6. Resultat och analys.....	23
6.1. Svenska studenters attityd och inställning.....	23
6.1.1. Föredrar den tryckta boken.....	23
6.1.1.1. Sämre läsupplevelse.....	23
6.1.1.2. Svår att hantera.....	24
6.1.1.3 Saknar värde.....	24
6.1.2. E-boken som komplement till den tryckta boken.....	25
6.1.2.1. Bra med tillgänglighet och funktioner - men skönare med tryckt.....	25
6.1.2.2. Olika litteratur passar för olika format.....	26
6.1.3. Kurslitteratur i e-boksformat som det nya.....	27
6.1.3.1. Nya möjligheter.....	27
6.1.3.2. Den tekniska utvecklingen.....	27
6.1.4. Arbetsrelevans & upplevd användarvänlighet.....	28
6.1.5. Sammanfattning av svenska studenters attityd och inställning.....	29
6.2. Hur svenska studenter motiverar sitt användande av e-böcker.....	29
6.2.1. Ekonomisk aspekt.....	29
6.2.2. Tekniska funktioner, tillgänglighet & uppdaterad information.....	30
6.2.3. E-böcker på kurslitteraturlistor.....	31
6.2.4. Image och identitetsskapande.....	31
6.2.5. Den sociala kontexten.....	32
6.2.6. Upplevd nytta, identitetsskapande & socialisering.....	34
6.2.6. Sammanfattning av hur svenska studenter motiverar sitt användande.....	35
6.3. Hur svenska studenters inställning och attityder formas.....	36
6.3.1. Erfarenhet och vana.....	36
6.3.2. E-boken i studieprocessen.....	36
6.3.3. Den känslomässiga upplevelsen.....	37
6.3.3.1. Distraction och koncentrationssvårigheter.....	37
6.3.3.2. Bristande tillit till teknik.....	38
6.3.4. Det digitala samhället.....	39
6.3.5. Meningsskapande, affektiva responser & socialisering.....	39
6.3.6. Sammanfattning av hur svenska studenters inställningar och attityd formas	41
6.4 Koppling till tidigare forskning.....	41
7. Slutdiskussion.....	42
7.1. Sammanfattning.....	42
7.2. Slutsats.....	42
7.3. Studiens bidrag samt förslag till vidare forskning.....	43
7.4. Egen diskussion.....	43

Referenser

Bilaga 1: Respondentgalleri

Bilaga 2: Analysschema

Bilaga 3: Intervjuguide

1. Inledning

I dagens samhälle är det få fenomen som inte går att ta del av via en smartphone, dator eller surfplatta. Socialt umgänge, information, underhållning, musik, film och TV – allt verkar finnas i cyberspace. Trots att dessa fenomen blivit självklarheter verkar inte samma självklarhet gälla för litteraturläsning, och hur människor föredrar att ta del av litteratur. E-boken finns idag som alternativ till den tryckta boken, men trots att den funnits i över 20 år har den fortfarande inte fått genomslag i det svenska samhället (Bergström & Höglund, 2014b).

Det är framförallt högutbildade som använder sig av e-boken, då utveckling av e-boken går snabbt inom den akademiska litteraturen (Bergström & Höglund, 2014a). E-bokens format lämpar sig för kurslitteratur, då facklitteratur kan förändras fort, fakta kan bli kompletterad, uppdaterad eller på andra sätt förändrad. Tryckta böcker tar däremot längre tid att uppdatera och nya upplagor trycks därför gång på gång. (Hull & Lennie, 2010)

Tidigare studier visar dock på att studenter ofta är negativt inställda till e-boken, exempelvis visade en studie från år 2009 att majoriteten av studenterna i USA föredrog den tryckta boken framför e-boken (Woody, Daniel & Baker, 2010). Då studenter generellt verkar vara motvilliga till att byta sin tryckta kurslitteratur mot den digitala har denna uppenbara motvilja förbryllat såväl forskare som förläggare (O'Hare & Smith, 2012). Att studera studenters motvilja har visat sig vara komplex, då det är oklart vad den grundas i. Då studenter spenderar stor del av sin vakna tid uppkopplade på digitala plattformar och föredrar att därifrån få tillgång till information, underhållning och socialt umgänge är det besynnerligt att det samma inte gäller för litteratur per automatik (ibid.). Det är därför av intresse att undersöka vilka attityder och inställningar som studenter har till kurslitteratur i e-boksformat, vad som motiverar deras användande samt vad som format deras inställningar, för att skapa fördjupad förståelse för utbredningen och mottagandet av e-boken.

Den forskning som finns beträffande e-boken samt förhållandet mellan studenter och e-böcker är oftast baserad på amerikanska eller asiatiska studier, där e-boken blivit mer accepterad och etablerad än i Sverige (Bergström & Höglund, 2014b). Att direkt översätta den forskning som gjorts till svenska förhållanden skulle därför kunna bli missvisande och därför är det relevant att undersöka inställningen till e-böcker bland svenska studenter i Sverige. Den tidigare forskning som gjorts beträffande e-boken är oftast baserad på kvantitativa studier, vilket genererar en viss typ av resultat. Att då studera e-boken ur ett kvalitativt perspektiv skulle generera andra resultat och fördjupad förståelse för tankar, känslor och resonemang kopplade till e-boken.

Med utgångspunkt i vad som ovan nämnts syftar denna studie till att genom kvalitativa respondentintervjuer undersöka svenska studenters inställning och attityd till kurslitteratur i e-boksformat, samt hur användandet motiveras och formas. Då de flesta studenter i Sverige har tillgång till en dator, surfplatta eller smartphone finns förutsättningar för användande av e-boken (Bergström, Johansson, Oscarsson, & Oskarson, 2015). E-bokens digitala format erbjuder läsaren nya sätt att interagera med text, då sådant som hyperlänkar, rörliga bilder och ljud kan i en e-bok utgöra nya dimensioner för läsare såväl som för författare (Woody et al., 2010). Dessa möjligheter skulle kunna resultera i förändrade mönster i hur kunskap förvärfvas. Ett förändrat konsumtionsmönster av böcker skulle utifrån ett övergripande perspektiv tänkas ställa nya krav på aktörer så som bibliotek, författare och förlag.

1.1. E-boken och forskningsuppdraget

Inledningsvis beskrivs begreppet e-bok och den definition som används i denna studie. Sedan, för att ge en bakgrund till studien, ges en kort redogörelse av fenomenet e-boken. Därefter beskrivs e-bokens position i Sverige, och slutligen redogörs för det uppdrag som legat till grund för studien *“Det finns inget romantiskt med en PDF”*, samt hur uppdraget tolkats och avgränsats.

1.1.1. Vad är en e-bok?

E-böcker kan definieras som elektroniska versioner av böcker, artiklar och andra publikationer som läsas på digitala skärmar som datorer, surfplattor, läsplattor och mobiler. E-böcker kan inta många olika former och filändelser, men en övergripande definition är att det är text i digital form, exempelvis PDF:er (Portal Document Format), som laddas upp eller publiceras på internet och som oftast kan laddas ner (Shin, 2011). Denna definition är vad som syftas till när e-bok och e-boksformat nämns i studien.

De tidigaste e-böckerna publicerades redan år 1971. Dock blev e-böcker lättillgängliga för allmänheten under 90-talet, i och med internets utbredning (Lebert, 2009:3). I Sverige har fortfarande inte e-boken fått något ordentligt genomslag, medan den i USA, Storbritannien och andra engelskspråkiga länder är ett vanligt förekommande alternativ till den tryckta boken (Bergström & Höglund, 2014b). Det finns en mängd olika plattformar att läsa e-böcker på och dessa varierar i såväl egenskaper, funktioner och prisnivåer. I Sverige är det vanligaste att läsa e-böcker på surfplattor eller datorer (ibid.), medan det i USA är vanligast att använda så kallade “e-book readers”. Dessa tekniska lösningar har tagits fram för att passa e-boksformatet och ger förutsättningar för en bättre läsupplevelse än andra typer av skärmar, exempel på sådana är Amazon Kindle, Barnes & Noble nook och enTourage eDGe (Lendino, 2014, 18 maj). Industrin för dessa läsplattor har exploderat under de senaste åren, speciellt i USA (Chia-Chen & Hsiu-Sen, 2014).

1.1.2. Sverige & e-boken

Det har nu gått mer än två decennium sedan e-böcker blev allmäntillgängliga, men trots detta är e-boksläsande fortfarande relativt ovanligt i Sverige. Enligt SOM-undersökningen år 2012 var det 91,4 % av Sveriges befolkning som aldrig läst en e-bok och 95,2 % som aldrig läst facklitteratur i e-boksformat i Sverige (Bergström & Höglund, 2014a). Enligt SOM-undersökningen hade år 2014 90 % av Sveriges befolkning tillgång till en persondator, 72 % tillgång till en smartphone och 50 % till en surfplatta (Bergström, et al., 2015:13). Då teknik och förutsättningar för e-boksanvändande finns är det av intresse att undersöka vad det är som gör att e-boken inte fått genomslag i Sverige.

Möjligheten att kunna ta del av en e-bok beror delvis på tillgång till den teknik som möjliggör läsningen samt tillgången av tillgänglig litteratur i e-boksformat (Bergström & Höglund, 2015). E-boksutbudet är förhållandevis litet i Sverige, till skillnad mot USA, Storbritannien och andra engelskspråkiga länder, och en förklaring till att e-bokens genomslag blivit större i engelskspråkiga länder kan vara det stora utbudet av engelsk litteratur, samt den dominerande roll som stora multiinternationella aktörer, exempelvis Amazon, har på e-boksmarknaden (Bergström & Höglund, 2014a). E-bokens utbredning i Sverige blir således beroende av det utbud som erbjuds via kommersiell försäljning, bibliotek, och i viss utsträckning även av vad som är tillgängligt på det egna språket, även om svenskar generellt har goda kunskaper i engelska (ibid.).

1.1.3. Studiens uppdrag

Eftersom forskning gjord på e-bokens framfart i Sverige är marginellt liten fick Lars Höglund, yrkesverksam vid institutionen för journalistik, medier och masskommunikation vid Göteborgs universitet, år 2012 motta 12 miljoner kronor från Vetenskapsrådet för att under fyra år studera e-bokens utveckling i Sverige samt de implikationer utvecklingen kan få för olika aktörer; exempelvis användare, bibliotek och förlag. Lars Höglund är projektledare för detta tvärvetenskapliga projekt som går under namnet ”*E-bokens framväxt i ett litet språkområde: Media, teknologi och effekter i det digitala samhället*” (IT-universitetet, 2015). Vid studiens slut år 2016 lär det därför finnas mer forskning att ta del av.

I det uppdrag från JMG och Lars Höglund som legat till grund för studien “*Det finns inget romantiskt med en PDF*” efterfrågades ytterligare förståelse för vilka attityder som finns gentemot e-boken. Fokus kunde antingen ligga på användarna, mediet eller berörda institutioner och branscher. Utifrån detta utgångsläge specificerades och avgränsades uppdraget till att fokusera på svenska studenters attityd och inställning gentemot kurslitteratur i e-boksformat. Uppdraget omformulerades och tydliggjordes även utifrån tidigare forskning.

2. Tidigare forskning

Nedan redovisas den tidigare forskning som studien utgått från. Eftersom studien ämnar studera svenska studenter och då det sedan tidigare inte finns några svenska studier gjorda på studenter och e-böcker redovisas därmed den forskning som gjorts angående studenter och e-böcker internationellt. Som tidigare nämnt är det svårt att direkt översätta dessa resultat till svenska förhållanden, varav vidare svensk forskning efterfrågas.

Inledningsvis redovisas en övergripande bild av forskning kring studenter och e-boken, sedan avgränsas detta till att fokusera på studenters inställning till e-boken och därefter vad som format inställningen.

2.1. Studenter & e-boken

Som tidigare nämnts visar studier att det främst är högutbildade som använder sig av e-boken (Bergström & Höglund, 2014a). År 2014 erbjöd 95 % av universitetsbiblioteken i USA kurslitteratur i e-boksformat, och studier har visat att trots att majoriteten av de amerikanska studenterna uttryckte att de föredrar tryckta böcker, använder de e-böcker lika mycket eller mer än tryckta böcker i sina studier (Walton, 2014).

Studier har även visat att yngre och högutbildade ofta ligger i framkant med att ta till sig av nya innovationer samt att det är vanligare att högutbildade äger teknisk utrustning (Bergström & Höglund, 2014b). År 2012 hade 99 % av svenska högutbildade tillgång till en dator, 29 % ägde en surfplatta och 66 % en smartphone (Bergström & Höglund, 2014a). Det här innebär att det alltså finns förutsättningar för ett utbrett e-boksanvändande bland svenska studenter.

De studier om e-boken som inkluderat studenter har framförallt varit kvantitativa enkätstudier angående studenternas användande av e-böcker. Studierna är oftast amerikanska eller sydkoreanska, även om det förekommer studier även från andra delar i Asien, och att den största studien som utförts på studenter och e-böcker var i Storbritannien.

Den studie som är den hittills mest omfattande som undersökt studenters e-boksanvändande varade från år 2007 till år 2010 i Storbritannien och leddes av The Joint Information Systems Committee (JISC) med namnet *Survey National E-Books Observatory Project* (O'Hare & Smith, 2012). 22 000 studenter från över 120 olika universitet deltog i en enkätundersökning angående deras användande av e-böcker. Resultatet visade att e-boksanvändandet var väldigt utbrett, 61,8 % av alla studenter använde sig av e-böcker i sina studier, och e-boken syntes vara en betydande del av studenternas informationsinsamlande. Studien visade även att heltidsstuderande använde sig av e-böcker mer än deltidsstuderande, och det var vanligare att män använde sig av det än kvinnor. 55 % använde främst e-böcker till att "dyka ner" i de delar av böckerna som var relevanta, medan enbart 6 % läste böckerna från pärm till pärm (Nicholas, et al., 2008).

En annan stor studie som utfördes år 2008 vid University of Illinois undersökte studenters användarmönster av e-böcker. Studien visade att användandet av e-böcker ökade i snabb takt samtidigt som även intresset för e-böcker ökade inom den akademiska världen, på grund av bland annat de stigande papperstryckkostnaderna. 47 000 studenter och anställda på universitetet kontaktades och utav dem deltog 1 547 i en enkätundersökning. Andelen av de som använt sig av e-böcker var cirka 60 %. De som inte regelbundet använde sig av e-böcker menade att e-böcker var svårlästa och/eller att de saknade den tekniska utrustning som

behövdes. De som däremot regelbundet använde e-böcker gjorde det främst för att formatet var sökbart, samt tillgängligt 24 timmar om dygnet. Författarna av studien sammanfattade de fördelar som studenterna tillskrev e-böcker med aspekter som: tillgänglighet, sökfunktioner, mobilitet och miljövänlighet. Att det däremot var jobbigt att läsa på skärm, att det ansågs krångligt att hitta e-böcker, samt kravet på teknisk utrustning lyftes som e-bokens nackdelar. I jämförelse med tryckta böcker föredrogs e-böcker gällande utrymme och förvaring, tillgänglighet, uppdaterad information och kopieringsmöjligheterna. Beträffande användarvänlighet och själva läsoplevelsen föredrogs tryckta böcker framför e-böcker. (Shelburne, 2009)

En sydkoreansk studie från 2011 som undersökte studenters inställning till e-boken visade att studenter upplevde det krävande att läsa på skärm och i synnerlighet längre texter. Däremot så ansåg de att e-böcker passade bra för specifika ändamål, så som faktaletande, informationsinhämtning och sökande i texten, och att e-boken var tidsbesparande samt att sökfunktionerna var uppskattade i studiesammanhang. (Shin, 2011)

En studie från Norge år 2012 på elever i högstadiet visade att det vid användandet av e-böcker, i jämförelse med tryckta böcker, fanns inlärningssvårigheter på grund av läsuppfattning (Mangen, Walgermo & Brønnick, 2013). En liknande studie som utfördes i Sydkorea visade på liknande resultat, där framkom även att studenterna blev tröttare i ögonen då de läste e-böcker än tryckta böcker (Jeong, 2012). Trots att det här är studier som är utförda på yngre elever, kan problematiken ändå vara relevant att belysa, då risken för samma svårigheter även kan drabba äldre studerande.

I tidigare forskning om studenter och e-böcker har främst studier av kvantitativ karaktär identifierats och enbart ett fåtal av kvalitativ karaktär påvisats. En kvalitativ undersökning som påträffats var en studie från år 2015 i Kansas City, USA, på ett sjuksköterskeprogram. Undersökningen visade att enligt studenterna var fördelarna med e-böcker sökfunktioner, samt att e-böcker är lätta att bära med sig, medan ögontrötthet och tiden det tog att lära sig att använda e-böckerna var de största nackdelarna (Gueval, Tarnow & Kumm, 2015). En annan kvalitativ undersökning utförd i Kanada mellan år 2010 till år 2011 på 10 stycken historiestuderande visade att studenterna var öppna för att experimentera med e-böcker även om de var negativt inställda till det bristande utbudet. Studien visade även att studenterna helst använder både tryckta och digitala källor parallellt istället för att helt byta ut en av dem (Martin & Quan-Haase, 2013). Studiernas resultat tycks överrensstämma med vad som framkommit ur de kvantitativa studierna och tycks därför sakna de ytterligare dimensioner och djup som kvalitativa studier kan tillföra.

2.1.1. Vad som format studenters inställning

I ovan nämnda studier undersöktes studenters inställning till kurslitteratur i e-boksformat. Nedan redogörs de faktorer som format dessa inställningar enligt tidigare forskning. Här kunde det bland annat märkas att studenter från olika ämnesbakgrund hade olika inställningar till e-böcker (jmf. Noorhidawati & Gibb, 2008), och även kön verkade vara en faktor som spelade roll (jmf. Nicholas, et al., 2008). Dock var det tre faktorer som oftare återkom i de olika studierna, och som var en del av formlaget av studenternas inställning. Dessa var: hur studenten upplevde e-bokens användbarhet, studentens erfarenhet av att använda e-böcker, samt saknaden av e-bokens emotionella värde.

Den första faktorn som ansågs forma studenternas inställning var upplevelsen av användbarhet, alltså hur pass användbar studenterna upplevde att e-boken var för studieprocessen. Att undersöka hur studenterna upplever e-bokens användbarhet är viktigt eftersom att om e-boken inte anses användbar i studieprocessen har den heller inte samma betydelse för studenterna. Upplevelsen av användbarheten visade sig i en tidigare studie vara den viktigaste faktorn som format inställningen till e-böcker (jmf. Shin, 2011).

Erfarenhet av att använda e-böcker och hur det påverkade inställningen varierade i studiernas resultat. En kvantitativ studie utförd i USA visade att ju längre studenterna använt e-böcker i studierna, desto positivare blev deras inställning till e-böcker. Resultaten visade även att efter ett års användande av e-böcker var studenternas inställning till e-böcker mer positiv än till tryckta böcker (Gueval et al., 2015). En liknande studie utförd i Malaysia hade liknande resultat, attityden gentemot e-böcker förändrades till att bli mer positiv under den tid studenterna använde sig av e-böcker (Noorhidawati & Gibb, 2008). Dock menade en studie från USA att det inte fanns någon korrelation mellan antalet lästa e-böcker och inställningen till e-böcker (Woody et al. 2010).

En studie utförd på studenter i Kalifornien, USA, visade att studenterna inte ansåg att e-böcker erbjöd samma känslomässiga upplevelse som tryckta böcker (Worlock, 2009). En annan studie utförd i Kina från åren 2006 till 2008 och påvisade liknande resultat, och beskriver de kinesiska studenterna som apatiska användare av e-boken, vilket kunde bero på e-bokens avsaknad av emotionellt värde (Lam, Lam, Lam & McNaught, 2009). I en artikel om studenter och e-böcker beskrivs det hur människor tenderar att vara mer emotionellt bundna till sina böcker än till annan form av media (Shin, 2011). Trots att studenter nämner fördelaktiga funktioner med e-böcker – så som sökfunktioner, möjligheten att kopiera och markera, så saknas den känslomässiga upplevelsen, vilket till stor del anses forma inställningen till e-böcker. Avsaknad av känslomässigt värde tycks vara ett av de största hindren för formandet av en positiv inställning till e-böcker (Worlock, 2009).

3. Syfte och frågeställningar

I detta avsnitt presenteras varför studien är relevant att genomföra utifrån inom- och utomvetenskapliga perspektiv. Sedan presenteras studiens syfte samt de frågeställningar som ämnar konkretisera och precisera syftet.

3.1. Studiens relevans

Tidigare forskning om e-böcker är i stor grad baserade på kvantitativa studier som undersökt e-bokens utbredning på ett samhällsligt plan (Bergström & Höglund, 2015) och därför blir det av intresse att studera fenomenet ur ett kvalitativt perspektiv. För att få en djupare förståelse för studenternas resonemang, tankar, åsikter, känslor och funderingar kring e-böcker som kurslitteratur syntes kvalitativa samtalsintervjuer vara mest lämpad som metod. Detta eftersom kvalitativa samtalsintervjuer är en väl beprövad metod när undersökningspersonens eget perspektiv är det som ska lyftas och studeras. En kvalitativ metod understryker och skapar utrymme för respondenternas egen livsvärld, där deras tankar och resonemang får utrymme att komma till tals.

Den forskning som finns om studenters användning av e-böcker, samt generell forskning om e-bokens utveckling, är oftast baserad på amerikanska eller asiatiska studier, där e-boken blivit mer accepterad och etablerad. Det är därför relevant att studera e-boken inom en svensk kontext, där mottagandet inte varit detsamma, för att på så vis kunna tolka och förstå den svenska e-boksmarknaden och dess utveckling och framtid.

Det är svårt att förutse hur utbredningen av e-boken kommer se ut då det än så länge är ett relativt nytt fenomen. Det är därför viktigt att ytterligare forskning görs för att kunna utröna mönster som visar på vilken riktning utveckling är på väg. Det är av intresse för diverse aktörer – så som bokförlag, författare och lärosäten – så att de kan anpassa produktion och utbud därefter. I takt med teknikens utveckling och ökad möjlighet att ta del av böcker i e-boksformat skapas förutsättningar för förändrade läsarvanor, vilket kan komma ställa krav på förlag och producenter att anpassa sig till utvecklingen.

Ännu är många frågor obesvarade beträffande hur studenter tänker kring och förhåller sig till e-boken. Denna studie kan komma att resultera i en bättre förståelse för studenters inställningar och attityder gentemot e-boken, hur användandet motiveras, samt hur dessa inställningar och attityder formas, för att på så vis kunna skapa en fördjupad förståelse för utbredningen och mottagandet av e-boken.

3.2. Syfte

Syftet med studien är att undersöka svenska studenters attityd och inställning till kurslitteratur i e-boksformat och hur den av studenterna motiveras samt formas.

3.3. Frågeställningar

1. Vad har svenska studenter för attityd och inställning till kurslitteratur i e-boksformat?

Den första frågeställningen ämnar redogöra för och analysera resultatet av de positiva respektive negativa inställningarna som framkommit. Utifrån denna fråga identifieras vilka inställningar som finns, vad som karakteriserar dem, vad som är dess beståndsdelar och hur beståndsdelarna kommer till uttryck. Utifrån teorin Technology Acceptance Model ämnas detta vidare analyseras.

2. Vilka motiv anger studenterna till sitt användande av kurslitteratur i e-boksformat?

Denna frågeställning ämnar undersöka hur studenterna motiverar sitt användande av kurslitteratur i e-boksformat. Att studera hur studenterna motiverar sitt e-boksanvändande kan öka förståelsen för deras attityd och inställning genom att undersöka hur de resonerar i sitt val. Utifrån Technology Acceptance Model och socialpsykologiska teorier om symbolisk interaktionism, livsstil och image, samt utifrån teori om attityd ämnas detta vidare analyseras.

3. Hur formas svenska studenters attityder och inställning till kurslitteratur i e-boksformat?

Frågeställningen ämnar undersöka hur studenternas attityder och inställningar formas och vilka faktorer som bidrar till formandet utifrån teorier om attityd, Technology Acceptance Model och symbolisk interaktionism. Här undersöks hur studenternas inställning och attityd till e-boken formas på ett övergripande plan genom synen på meningsskapande och socialiseringsprocesser, då formandet av inställningen till e-boken kan sammankopplas med formandet av att bli student.

4. Teoretiskt ramverk

Utifrån de olika teorier och perspektiv som presenteras nedan ämnar studien besvara syftet. Först presenteras teorin om Technology Acceptance Model, en teori som syftar till att förklara användande av nya tekniska innovationer. Därefter presenteras teori om attityd och attitydskapande. Vidare så redogörs för teori om symbolisk interaktionism, som utifrån meningsskapande i vardagslivet ger förståelse för hur människor interagerar, både med andra människor, sig själva och objekt. Därefter beskrivs det hur livsstil, image samt status är en del av identitetskapande, då livsstil, image och identitet kan påverka hur objekt värderas.

4.1. Technology Acceptance Model

Technology Acceptance Model (TAM) är en modell som syftar till att förklara användandet av informationssystem, vilket grundas i beteendeintentionen som styrs av den upplevda nyttan och den upplevda användarvänligheten (Davis, Bagozzi & Warshaw, 1989). Technology Acceptance Model har under sin livslängd utvecklats på både bredden och på djupet av flera forskare i samband med att samhället med tiden förändrats (Venkatesh & Davis, 2000; Venkatesh & Bala, 2008; Liao, Palvia & Chen, 2009). Flera forskare bekräftar modellens soliditet (Premkumar & Bhattacharjee, 2008; King & He, 2006), vilket genererat ett flitigt citerande av modellen i flertalet framstående forskningar och brett empiriskt stöd. Modellen är även väl använd i tidigare forskning om e-böcker (Shin, 2011; Jin, 2014). Att modellen är väl beprövad och starkt etablerad inom forskarvärlden inom de områden studien ämnat undersöka ledde fram till beslutet att inkludera den i studien.

4.1.1. Upplevd nytta & upplevd användarvänlighet

Enligt TAM formas en persons beteendeintentioner utifrån den *upplevda nyttan* och den *upplevda användarvänligheten*. Med upplevd nytta avser Davis (et al., 1989) till vilken grad individen tror att användandet av ett system förbättrar arbetsinsatsen, och med upplevd användarvänlighet hur individen utan större ansträngningar kan använda det, alltså hur enkelt systemet upplevs vara. Således kommer användarna att välja det system som uppfattas som enklast att använda om inget annat skiljer (ibid.). Det finns diverse determinanter som formar individens upplevda nytta och upplevda användarvänlighet och som ytterligare förklarar och breddar förståelsen för användande och mottagandet av nya informationssystem och ny informationsteknologi.

Upplevd nytta kan förklaras med individens upplevelser av sociala influenser, så som determinanterna subjektiv norm, tvång och image, samt kognitiva instrument, så som arbetsrelevans, utmatningskvalitet och resultatpåvisbarhet (Venkatesh & Davis, 2000).

Determinanten *subjektiv norm* är de förväntningar som finns på individen att de ska använda vissa system. Det kan hos individen finnas motstridigheter till att anpassa sig men att förväntningarna hos överordnande till slut kan komma motivera individen till att föga sig till dessa förväntningar. Med determinanten *tvång* menas hur pass frivilligt individen uppfattar användningen av ett visst system, vilket påverkas av hur stark upplevelse det finns av att ett visst beteende efterfrågas och att anpassning till detta beteendemönster kan belönas, medan avvikande beteende kan straffas. Upplevelsen av tvång kan vara att nytt obligatoriska system börjar användas i organisationer, så som att universiteten börjar använda e-böcker som en del av kurslitteraturen. Determinanten *image* innebär i det här fallet till vilken grad som användningen av en innovation uppfattas höja statusen för individen i dennes sociala kontext. (Venkatesh & Davis, 2000).

Determinanten *arbetsrelevans* belyser individens uppfattning om hur det systemet som används lämpar sig för uppgiften. Om det inte finns förståelse för hur systemet underlättar arbetet kommer upplevelsen av nytta påverkas negativt. Uppfattningen av arbetsrelevans är även beroende av huruvida individen uppfattar hur väl hen kan utföra uppgifterna för att slutligen nå målet med användandet. Determinanten *utmatningskvalitet* beskriver hur bra systemet är på att utföra de uppgifter individen önskar genomföra. Detta innebär att ökad utmatningskvalitet har en positiv påverkan på arbetsrelevansen vilket därmed också resulterar i en ökad grad av upplevd nytta. Determinanten *resultatpåvisbarhet* anger hur påtagligt resultaten blir av att använda innovationen. Determinanten *datorvana* är till vilken grad individen förmår utföra specifika uppgifter på en dator. (Venkatesh & Davis, 2000)

Upplevd användarvänlighet påverkas av individens upplevelser av determinanterna datorvana, uppfattning av extern kontroll, datorångest, datorlekfullhet, upplevd njutning och objektiv användarvänlighet (Venkatesh & Bala, 2008).

Determinanten *uppfattning av extern kontroll* är till vilken grad individen tror att en organisatorisk och teknisk infrastruktur finns för att styra användningen av systemet. Determinanten *dataångest* är den grad av oro, eller till och med rädsla, som individen upplever, när denne står inför att använda datorer. Determinanten *datalekfullhet* är graden av kognitiv spontanitet som individen upplever vid användandet. Determinanten *upplevd njutning* är i vilken utsträckning att använda ett specifikt system uppfattades som underhållande. Determinanten *objektiv användarvänlighet* är den jämförelse individen gör av ett system baserat på den faktiska nivån (snarare än uppfattningar) av ansträngning som krävs för att slutföra specifika uppgifter. (Venkatesh & Davis, 2000)

4.1.2. Technology Acceptance Model: Relevans för studien

Då studien ämnar undersöka hur en relativt ny företeelse i den digitala världen – e-boken – uppfattas av sina användare, är det relevant för studien att involvera teorier om användaracceptans och användande, och hur det påverkar upplevelsen av användandet. Genom att undersöka dessa processer kan en ökad förståelse fås för hur och varför inställningar gentemot tekniska föremål formas och motiveras

4.2. Attitydskapande

Begreppet attityd lanserades första gången i sociologerna Thomas och Znanieckis bok *The Polish Peasant in Europe and America* (1918-1920) och definierade där attityder som “*den subjektiva sidan av kulturen*” (Helkama, Myllyniemi & Liebkind 2000:25-26). Främst anses attityder vara socialt formade, men forskning kring hur de faktiskt formas återges ur ett flertal olika perspektiv.

Eftersom studien avser undersöka hur svenska studenters inställning till kurslitteratur i e-boksformat ter sig, motiveras samt formas, är det relevant att även beskriva och förklara hur inställningar formas och tar sig i uttryck utifrån ett teoretiskt perspektiv. Då attityder kan förklara inställning kommer detta avsnitt ägnas åt teorier om attityder och attitydforskning (Bohner & Wänke, 2002:13). Först så definieras vad en attityd är, sedan hur attityder uppstår och utifrån olika synsätt formas och slutligen hur attityder kan formas utifrån kognitiva, affektiva och beteenderesponser.

4.2.1. Vad är en attityd?

Attityd kan definieras som en persons bedömning av sitt samlade förhållningssätt till ett socialt betydelsefullt objekt - ett attitydobjekt - som positivt eller negativt (Eagly & Chaiken, 1993:1). Till begreppet attitydobjekt innefattas allt som tillsyntes går att ha en uppfattning om, till exempel personer, organisationer, företag, produkter och företeelser. Attityder kan förklaras som en schematisk funktion där olika fenomen delas in i kategorier och utifrån dessa skapas förenklade tolkningar av den upplevda omvärlden (Fazio, Powell & Williams, 1989). Inom socialpsykologin betraktas forandet av attityd som en process som byggs upp i den kontext individen befinner sig i och är ett pågående arbete under lång tid där individens kunskap, intresse och erfarenheter är väsentliga vid bildandet av attityder (Helkama et al., 2000:161-162).

4.2.2. Hur uppstår och formas attityd?

En av de främsta anledningarna till att attityder studeras är antagandet om att attityder kan förutsäga beteende. Dock existerar varken attityd eller beteende i vakuum utan är beroende av varandra och formas i relation till varandra, vilket skapar komplexa förhållanden. (Bohner & Wänke 2002:219-232).

Att tycka om, tycka illa om, att favorisera och motsätta sig: varje dag så exponeras individer för olika sorters intryck som syftar till att förändra, förstärka eller förvränga deras attityder. Forskning om attitydförändring, hur vida attityder formar beteende och/eller hur beteende formar attityd har länge varit ett angeläget ämne inom attitydforskning (Fishbein & Ajzen, 1975; Eagly & Chaiken, 1993; Bohner & Wänke, 2002; Fishbein & Ajzen, 1980). Attityder uppstår i första hand utifrån individens erfarenhet av attitydobjektet, av sociala interaktioner men även individens gener kan påverka hur information tolkas och uppfattas (Bohner & Wänke, 2002:71). Riktningen på attityd gentemot attitydobjekt kan antingen vara i en positiv, neutral, negativ eller ambivalent riktning. Attityden kan även variera i graden av medvetenhet, implicit till explicit samt variera i styrka. Styrkan i attityden beror delvis på attitydens uppkomst men också på olika värderingsbehov, samt attitydens betydelse för exempelvis identitet, som i sin tur avgörs av engagemang och kunskap (Bohner & Wänke, 2002:49-68). Chaiken och Stangor (1987) beskriver att forandet av attityder grundas utifrån tidigare erfarenheter och minnen. De nya attitydobjekten "passas" för att "matcha" med personens tidigare värderingar, vilket då begränsar tolkningsramen. Stabila attityder existerar således till viss del men dessa uppdateras kontinuerligt och omedvetet, vilket sker då ny information om ett attitydobjekt inhämtas och integreras med den redan befintliga attityden (Chaiken & Stangor, 1987). Attityder är således inte statistiska utan förändras, skiftar och formas med personen.

4.2.2.1. Kognitiva, affektiva och beteenderesponser

I boken *The psychology of attitudes* (1993) utvecklar de amerikanska professorerna Alice Eagly och Shelly Chaiken resonemang om hur attityder primärt eller uteslutande formas utifrån en eller flera processer utifrån tre olika responser: känslor (affektiva responser), kunskap (kognitiva responser) och beteende (beteenderesponser).

Affektiva responser kommer till uttryck genom de känslor som individen upplever gentemot ett attitydobjekt (Eagly & Chaiken, 1993:14). De affektiva responserna gentemot ett attitydobjekt kan upplevas allt mellan extremt negativt till extremt positivt. Var i skalan attitydobjektet placeras formar individens utvärderande dimension av mening till attitydobjektet, till exempel så kan negativa känslor gentemot rökning ta sig uttryck genom negativa känslor gentemot rökare. Individer som utvärderar ett attitydobjekt som negativt

kommer i högre grad därför uppleva negativa affektiva responser gentemot attitydobjektet. Individer som däremot utvärderar ett attitydobjekt som positivt kommer i större utsträckning uppleva positiva responser gentemot attitydobjektet, och negativa affektiva responser mot attitydobjektet upplevs desto mindre (Eagly & Chaiken, 1993:14).

Kognitiva responser belyser individens kunskap om, uppfattning av och erfarenhet till attitydobjektet. Kognitiv inläring och kunskapsinhämtning sker när en individ tillförskaffar sig information och/eller kunskap om ett attitydobjekt och därifrån formar en uppfattning till objektet med indirekt eller direkt kontakt med attityd objektet (ibid.).

Slutligen kan beteenderesponser, som kan förklaras som en beredskap att agera gentemot ett attitydobjekt med ett konsekvent positivt eller negativt uppträdande, forma attityder (ibid. s.12). Traditionell attitydforskning tenderar att undersöka samband och mäta beteende utifrån uppvisad attityd mot attitydobjekt och därifrån dras slutsatsen att attityden skulle förklara och förutspå beteendeintentioner (Fishbein & Ajzen, 1975:336). Beteenderesponser blir då relevant att undersöka eftersom personer strävar efter att vara konsekventa i sitt beteende och sin attityd. Detta har däremot i senare forskning visat sig vara mer komplext (Bohner & Wänke 2002:219-232). I viss mån kunde uttalad attityd ge indikationer på ett visst beteende, men i andra fall kunde inte denna korrelation upptäckas, vilket antyder att trots att en bestämd attityd kan påträffas behöver beteendet tvunget inte vara i enlighet med denna (Eagly & Chaiken, 1993:17).

4.2.3. Attitydskapande: Relevans för studien

I studien kommer stort intresse ägnas åt respondenternas upplevda känslvärld (affektiva responser), deras tankar (kognitiva responser) gentemot kurslitteratur i e-boksformat, och desto mindre åt deras beteenden (beteende responser), eftersom det utifrån forskning om attityd är svårt att visa på korrelation mellan attityd och beteende, även om beteendet observeras (Bohner & Wänke, 2002:165-186).

Utifrån respondenternas skildringar av sina upplevelser av kurslitteratur i e-boksformat undersöks vilka attityder och inställningar som finns, vad som karakteriserar dessa, och hur de med egna ord beskriver och uttrycker vad som format dessa. Eftersom e-boken är ett resultat av teknisk utveckling är det av intresse att även inkludera respondenternas relation till teknik, hur de upplever användningen av och inställning till den tekniska kontext som e-boksformatet är en del av.

4.3. Symbolisk interaktionism

Symbolisk interaktionism är en socialpsykologisk teori som fokuserar på hur mening, men även personlig identitet, skapas via social interaktion (Griffin, Ledbetter & Sparks, 2014). Teorin syftar till att analysera meningsskapande i vardagslivet för få en förståelse för hur människor interagerar, både med människor och objekt (Scott, 2014).

Herbert Blumer gav upphov till termen *symbolisk interaktionism* och i boken *Symbolic interactionism: perspective and method* från år 1969 formulerade han teorins tre grunder. Den första grunden för symbolisk interaktionism är att människor behandlar saker och ting utifrån den innebörd och mening som det har för dem. Den andra grunden är att saker och ting får sin mening genom socialt samspel. Den sista teoretiska grunden är att den mening som saker och ting har förändras genom de tolkningsprocesser som kommer till stånd i mötet mellan individerna och tingen, och att det sker under tankeprocessen inom individen, en så kallad inre dialog (Blumer, 1969).

4.3.1. Symboler och meningsskapande

Som sociala varelser interagerar individer med varandra med hjälp av ljud, handlingar, gester, föremål, minspel, ord och andra symboler och har därmed lärt sig att lägga olika meningar i olika företeelser (ibid.). Dessa symboler används medvetet och det blir avgörande i kommunikationsprocessen att budskapet tolkas på samma vis av både den som kommunicerar och den som blir kommunicerad med. Symbolerna blir just symboliska när de används till att syfta på något mer än bara sig själva. Symboler blir därför sociala objekt som representerar något som människor genom social interaktion enats om att de skall representera, och de används sedan för representation och kommunikation. Dock är det viktigt att ha i åtanke att en person aldrig helt kan uppfatta något på exakt samma sätt som någon annan. Mänskliga handlingar är också sociala objekt, men de blir symboler endast om någon avsiktligt använder dem för att kommunicera och representera. (Charon, 2004:47-52).

4.3.2. Identitetskapande

Social interaktion fungerar även som grunden för hur en individs identitet formas och omformas. Genom den sociala interaktionen tilldelar individer andra människor identiteter, parallellt med att individen presenterar den identitet som hon själv tror hon har för andra. Dessa identiteter som då "skapats" ter sig sedan som en sanning (Charon, 2004:139-152). Alltså tar människor form som individer i ett samspel med andra, där var och en i detta samspel utarbetar sitt sätt att känna, tänka och vara, utefter innebörden i de symboler som råder i situationer av olika slag, och på så vis skapas personlig identitet (Blumer, 1969).

4.3.3. Processer och socialisering

Teorin utgår ifrån process och utveckling, och att individer ser den sociala världen som dynamisk, där situationer hela tiden får obestämda utfall, och där liv och människor ständigt är i en process och hela tiden utvecklas och förändras (Scott, 2014). Människor lever parallellt både i en fysisk objektiv verklighet och i en social verklighet, även om de inte förhåller sig till och reagerar direkt på den så kallade objektiva verkligheten, utan definierar objekt och situationer utifrån hur de upplevs i stunden och agerar utifrån det (Scott, 2014).

Människor integrerar i sin sociala miljö genom att uppfatta saker och ting efter de tolkningar som gäller där och blir på så vis socialiserade (Blumer, 1969). Den sociala omgivningen kan avgöra hur en individs attityder formas och förändras, då attitydförändringar kan ses som resultat av en strävan efter att stå i balans med sin sociala miljö. Genom att anpassa sig efter

sin omgivnings förväntningar och normer, eller genom att söka sig till en miljö som överensstämmer med de värden och attityder som är viktiga för individen, uppnås denna balans (Helkama, Myllyniemi & Liebkind, 2000:166).

Under sin tid vid universitet formas studenterna i sin identitet till att passa in i sin sociala kontext – det vill säga universitetet – och de socialiseras på sätt till att bli studenter. Genom den sociala interaktionen skapas på så vis mening för vissa objekt, händelser och situationer. Som i denna studies fall – kurslitteraturläsande i e-boksformat – får därmed också en mening i och utifrån denna sociala kontext.

4.3.4. Symbolisk interaktionism: Relevans för studien

Eftersom studien ämnar undersöka den process som pågår hos studenterna när deras attityder och inställningar formas gentemot e-böcker, blir det relevant att utgå ifrån symbolisk interaktionism för att kunna tolka och förstå den process som pågår under meningskapandet av ett objekt. Vad e-boken har för mening för studenten kan avgöra vad studenten har för inställning till e-boken då människor agerar gentemot ett objekt utifrån den mening som dessa objekt har för dem. Då förhållandet av inställningen till e-boken hänger ihop med förhållandet av att bli student, besvaras frågan om hur studenternas inställning och attityder till e-böcker formas på ett övergripande plan genom synen på menings- och identitetsskapande och socialiseringsprocesser utifrån symbolisk interaktionism.

4.4. Identitetsskapande: Livsstil, Image & Status

I förhållandet av attityder och inställning till objekt och företeelser spelar livsstil roll i hur individen väljer att värdera, tycka och tänka, och individen formar sin identitet genom sin livsstil och sina vanor. En individ kan använda sig av livsstil som ett uttryck för att visa för omvärlden vem denne är eller vem denne vill vara (Jansson, 2001:122-123).

En person förmedlar bilder av sig själv gentemot samhället för att signalera till sin omgivning vem personen är eller vill vara. Personer visar alltså upp den bild av sig själv som personen vill att andra ska ha av en. *Image* innebär alltså den identitet eller personlighet som en person presenterar för sin omgivning och som kan påverka hur människor förhåller sig till saker och ting (Boorstin, 1992).

4.4.1. Livsstil

Giddens (2005:94-96) menade att identiteter skapas och omskapas genom olika typer av interaktioner. Han beskrev även hur det blir allt viktigare att välja *livsstil*, då det i det moderna, till skillnad från det förmoderna samhället, inte har samma tydliga referensramar för individer att relatera till. Förr var släktskap, social status, religion och traditioner företeelser som mer eller mindre formade en persons identitet och fungerade som referensram. Detta har i och med det moderna samhället förändrats, då släktskap, religion och traditioner inte har samma betydelse längre. Det innebär att den enskilda individen har ansvar för den reflexiva process som formar den personliga identiteten, då traditioner inte längre är lika starka. Det här innebär även större möjligheter för individen att själv vara med att forma och skapa sin identitet genom den livsstil denne väljer (Giddens, 2005:10-11,13).

Livsstil är ett sätt att skapa trygghet i en komplex värld, ett sätt att hantera olika val och influenser som individen konfronteras med. Det hjälper individen att ta stora eller små beslut utifrån vad hon redan har gjort för tidigare val, för att undvika att varje beslut och val ska

behöva omvärderas. Alla val som en person tar i sitt liv, även små vardagsbeslut, som klädval, middagsval eller val av TV-program är beslut, inte bara om hur personen ska agera men också om vem personen vill vara. (Jansson, 2001:122-123)

En persons livsstil kan vara uttryck för en persons identitet, en presentation av sig själv för sin omvärld. Det kan handla om både medvetna och omedvetna val som görs för att visa sin person för omvärlden. Livsstil kan även påverka identitet, då ens identitet kan formas genom sin livsstil och sina vanor – det blir därför en pågående process som ständigt är i rörelse och förändras. Livsstilsmarkörer kan därmed signalera om personlighetsdrag eller önskvärda personlighetsdrag (Gripsrud, 2011:23-25).

4.4.2. Image och status

Som nämnt tidigare innebär image att en individ förmedlar en bild av sig själv av hur denne vill vara. Denna bild, eller image, som förmedlas bygger på att en individ visar upp vem denne är utifrån dessa redan nämnda livsstilsmarkörer, som stämmer överrens med den image individen vill att ens person ska ha. Utifrån denna image ges en viss status i samhället, vilket påverkar hur andra människor, men även hur en individ ser på och värderar sig själv. Det innebär att en person förhåller sig till olika livsstilsmarkörer utifrån hur väl dess image stämmer överrens med den egna personens image. (Boorstin, 1992)

Nedan beskrivs två olika perspektiv för att beskriva hur status och image kan ta sig i uttryck.

4.4.2.1. Kulturellt kapital

Att vara högt utbildad, konsumera kulturellt innehåll och att visa upp rätt livsstilsmarkörer utifrån ett högkulturellt perspektiv kan förmedla en bild av personens status. Sociologen Pierre Bourdieu myntade teorin om kulturellt kapital, och talade om det *sociala rummet* eller *fält* som är kodade med särskilda regler och värderingar. Enligt Bourdieu är fält en del av det sociala rummet, vari människor har olika sociala positioner. Dessa positioner uppstår genom interaktion mellan specifika normer som styr inom fältet, samt även människors ekonomiska, sociala och kulturella kapital.

Bourdieu beskriver kulturellt kapital som det kapital som människor samlar på sig genom exempelvis utbildning, kontaktknytande med rätt personer, att ha rätt stil, att ha rätt värderingar och att konsumera rätt kultur. "Rätt" blir i det här fallet det som i fältet anses vara norm och innehar social status. Desto finare utbildning och kulturella vanor en person har, desto högre kulturellt kapital innehar den. Med hjälp av kulturell kapital görs karriär och uppnås viss status i samhället (Bourdieu, 1986). Om en persons image är att vara kulturell blir det därför viktigt för denne att sträva efter att få högt kulturellt kapital, genom att till exempel utbilda sig, umgås med kulturella profiler samt konsumera "högkulturellt" innehåll. Då tryckta böcker inom svensk kultur kan anses vara en symbol för just kulturellt kapital blir det relevant att utifrån teori om kulturellt kapital se på hur den tryckta bokens kulturella status skiljer sig från e-boken hos respondenterna.

4.4.2.2. Diffusion of innovation

Image är den bild av sig själv som en person vill förmedla utåt och med hjälp av livsstilsmarkörer kan en person visa denna bild. För den som vill anses vara en trendsättare och ligga i framkant med tekniska uppfinningar blir det därför viktigt att vara snabb med att ta sig an nya utvecklingar, att inte vara traditionsbunden och att ha ett stort teknikintresse (Rogers, 2003).

Diffusion of innovation är en teori som förklarar hur, varför och till vilken grad nya idéer och ny teknik etableras i samhället. För att en ny teknisk uppfinning ska få genomslag i samhället krävs det att den antas på ett brett plan i samhället för att överleva. Det finns olika typer av människor som ingår i olika led i denna etableringsprocess. De består av: *innovators* – de som är först med nya tekniska uppfinningar; *early adopters* – de som har stor social påverkan och tar sig an uppfinningen när *innovators* har visat att den är bra; *early majority* – tar sig an uppfinningen efter de båda andra grupperna; *late majority* – de som tar sig an en ny uppfinning efter att majoriteten av samhället accepterat den, och som har en skeptisk inställning till det nya; och slutligen *laggards* – de som sist tar sig an en ny uppfinning och tenderar att vara fokuserade på traditioner. (Rogers, 2003)

En *early adopter* är en trendsättare som intresserar sig för och omfamnar ny teknik innan de flesta andra. *Early adopters* betalar ofta mer för en ny produkt än andra, som köper den senare, men ser det som lönsamt om användandet av den nya produkten förbättrar effektiviteten, minskar kostnader i längden eller helt enkelt ökar personens sociala status. (ibid.) Om en persons image är att vara en trendsättare och att ligga i framkant med tekniska uppfinningar blir det därför viktigt för denne att vara snabb på att ta sig an nya utvecklingar, inte vara traditionsbunden och ha ett stort teknikintresse.

4.4.3. Identitetsskapande: Relevans för studien

Vilka attityder och inställningar en individ har är ett uttryck för hur denne värderar, tycker och tänker. Hur individen ser på saker påverkas av den livsstil denne väljer samt den image individen har av sig själv, då denne värderar objekt och företeelser utifrån de referensramar hen därigenom har. Det här innebär att utifrån hur en students livsstil eller image av sig själv ser ut kommer den att värdera och förhålla sig till e-boken därefter.

5. Metod

Då syftet med studien är att undersöka hur svenska studenters inställningar och attityder till kurslitteratur i e-boksformat ter sig, motiveras, samt formas, har enskilda respondentintervjuer utförts där studenternas tankar och upplevelser kring kurslitteratur i e-boksformat studeras genom kvalitativ analys. Nedan beskrivs metodval, operationalisering och genomförande av studien, bearbetning av materialet samt en avslutande diskussion angående studiens validitet och reliabilitet.

5.1. Kvalitativa respondentintervjuer

Åtta stycken respondentintervjuer på heltidsstuderande helårsstudenter med erfarenhet av e-böcker vid Göteborgs universitet har utförts som en del i att besvara studiens syfte. Att använda sig av enskilda respondentintervjuer är en beprövad metod för att undersöka attityder och föreställningar (Esaiasson, 2007:258). Denna metod används för att studera intervjupersonen, eller respondenten, som berättar om hur denne tänker, känner och upplever sin subjektiva värld (ibid. s.291). Då studiens syfte är att ta del av studenternas egna uppfattningar om deras inställningar, motiv och hur dessa inställningar formats, är det därför en relevant metod att använda. För att kunna utröna mönster och tendenser bland studiens respondenter användes semistrukturerade frågor - alltså bestämda teman och frågor men som möjliggör frihet till att ställa följdfrågor och gå utanför de skrivna frågorna, för att kunna fånga upp intressanta ämnen och tankar som naturligt framkom under intervjuerna (ibid. s.298). Då empirisk mättnad (ibid. s.309) samt rikliga intervjuer eftersträvades att uppnå bedömdes, utifrån den tid som var till förfogande, att åtta intervjuer var lämpligt.

5.1.1. Avgränsningar och urval

För att konkretisera studieobjektet samt göra studien praktiskt genomförbar har diverse avgränsningar och urval varit nödvändiga. Studieobjektet – svenska studenter – blir således representerat genom studiens respondenter.

5.1.1.1. Avgränsningar

Av praktiska och ekonomiska skäl undersöktes studenter vid Göteborgs universitet. Göteborgs universitet är ett lämpligt universitet att studera då det erbjuder en bredd inom de akademiska fälten samt är ett av de större universiteten i Sverige beträffande studentantal, enbart Stockholms universitet, Uppsalas universitet och Lunds universitet har högre studentantal (Universitetskanslersämbetet, 2015). Göteborgs universitet är även framstående som forskningsinstitution med mångvetenskapliga samarbeten (Göteborgs universitet, 2016).

År 2014 var 73 % av alla studenter i Sverige helårsstudenter, samma år var andelen helårsstudenter på Göteborgs universitet 68 %. Totalt var uppdelningen mellan män och kvinnor som studerade på universitet eller högskola samma år 41 % män och 59 % kvinnor, på Göteborgs universitet motsvarade den siffran 34 % män och 66 % kvinnor. Inom det naturvetenskapliga fältet studerade 10 % av studenterna och inom det samhällsvetenskapliga fältet 41,8 % av de totala studenterna i Sverige. På Göteborgs universitet var 9,7 % av studenterna studenter inom det naturvetenskapliga fältet och 49,1 % av studenterna studenter inom det samhällsvetenskapliga fältet (Universitetskanslersämbetet, 2015).

Det som framkommit ur statistiken är att Göteborgs universitet hade en högre andel kvinnliga studenter (7 procentenheter) och en högre andel samhällsvetenskapliga studenter än riket (7,3 procentenheter) men att antalet helårsstuderande enbart var 5 procentenheter mindre på

Göteborgsuniversitet än det nationella genomsnittet. Utifrån denna statistik hämtad från Universitetskanslersämbetet är det tydligt att Göteborgs universitet avspeglar en god representation av det nationella snittet bland studerande på universitet och högskola i Sverige, vilket gör det till ett lämpligt universitet att använda som representation av Sveriges högskolor och universitet. Studiens resultat kan således användas för att dra teoretiska generaliseringar om den svenska studenten.

Kriteriet att studenterna även ska vara heltids- och helårsstudenter är relevant då dessa utgör majoriteten av universitetsstuderande, inte bara på Göteborgs universitet utan även nationellt. Dessutom visar tidigare forskning att helårsstudenter överlag är mer insatta och använde mer e-böcker och därför har större möjlighet att uttala sig om fenomenet (Nicholas, et al. 2008). Att studera attityd och inställning hos heltids- och helårsstudenter som använt kurslitteratur i e-boksformat är av intresse då resultatet kan vara betydelsefullt för såväl universitetens upplägg av litteratur samt utgöra en väsentlig målgrupp för aktörer inom e-boksmarknaden.

5.1.1.2. Urval av respondenter

I urvalsprocessen valdes respondenter som studerade inom olika ämnesområden vid Göteborgs universitet. Det fanns således en strävan att i urvalet av respondenter uppnå spridning bland de akademiska fälten, detta för att skapa bredd bland svaren, det vill säga, inte för att jämföra respondenternas svar med varandra utan för att akademisk tillhörighet ska få mindre betydelse då studien syftar till att undersöka inställning till e-böcker inom kurslitteraturen från ett mer övergripande perspektiv och inte uttala sig om specifika fälts uppfattning. Då studien ämnat uppnå en bredd inom de olika akademiska fälten har det varit av vikt att komma i kontakt med studenter från både en samhällsvetenskaplig bakgrund likväl som en mer naturvetenskaplig. I den tidigare forskningen framkom det att studenters inställning till e-böcker skiljde sig mellan olika akademiska fält (Noorhidawati & Gibb, 2008), och därför var det viktigt för denna studie att inte enbart fokusera på ett fält utan utnyttja den bredd som Göteborgs universitet erbjuder för att studien inte skulle vinklas till något av fältens för- eller nackdel. Tidigare forskning visade även att könstillhörighet spelade roll, män var generellt mer positiva till e-böcker än kvinnor (Nicholas, et al. 2008). Då studiens ambition inte syftar till att uttala sig om kvinnliga visavi manliga, eller naturvetenskapliga visavi samhällsvetenskapliga studenters inställning och attityd är det ett medvetet val att respondenterna består av hälften kvinnor och hälften män för att reducera könsbetydelsen, samt att det finns en blandning av akademisk tillhörighet, utifrån tidigare forskning har således ett strategiskt urval gjorts (Esaiasson, 2007:175).

Eftersom vi författare av studien själva är studenter vid Göteborgs universitet och har bekanta inom olika akademiska fält används ett snöbollsurval för att komma i kontakt med respondenterna, det vill säga att våra bekanta kontaktade sina bekanta (ibid, s. 216). Dock finns det en medveten problematik, då de tillfrågade personerna själva har valt att delta i studien, och därför kan ha ovanligt stort intresse för ämnet eller en dold agenda, vilket kan haft påverkan på resultatet.

Respondentgalleri återfinns i Bilaga 1: Respondentgalleri.

5.2 Operationalisering

Nedan beskrivs studiens operationalisering. Inledande redovisas för hur analys-schemat utformats utifrån studiens teoretiska ramverk för att kunna konkretisera det studien ämnat undersöka. Analys-schemat har sedan använts vid utformningen av intervjuguiden.

5.2.1. Analys-schema

För att undersöka respondenternas attityd och inställning till kurslitteratur i e-boksformat och hur den formats användes som utgångspunkt teori om attityder men också The Technology Acceptance Model (TAM) – en teori om användaracceptans och användande.

5.2.1.1. Attitydforskning

Utifrån Eagly och Chaikens attitydforskning så formas attityder utifrån affektiva responser, kognitiva responser och beteenderesponser (Eagly & Chaiken 1993:11-17), men då beteende inte alltid kan förklara attityd samt är svårt att observera och härleda till attityd (Bohner & Wänke, 2002:165-186) lades enbart fokus på respondenternas upplevda känslor och kognitioner. *Affektiva processer* och *kognitiva processer* blev således de två teman i analys-schemat som användes för att fånga upp essensen av de aspekter som utgjorde deras attityder samt formandet av dessa. Utifrån de affektiva processerna specificerades komponenter, exempelvis deras upplevda känslovärld gentemot e-böcker och konkretiserade processen (se Bilaga 2: Analys-schema). Utifrån kognitiva processer undersöktes komponenter som erfarenhet, kunskap och uppfattning (se Bilaga 2: Analys-schema).

5.2.1.2. Upplevd nytta och upplevd användarvänlighet

För att undersöka hur respondenterna resonerade kring kurslitteratur i e-boksformat samt hur de motiverade användandet fokuserade två teman i analys-schemat på detta. Det första temat var upplevd nytta och det andra temat upplevd användarvänlighet (se Bilaga 2: Analys-schema). Dessa teman är inspirerade av TAM som är en modell som syftar till att förklara användandet av informationssystem. Utifrån de olika determinanter som påverkar upplevd nytta och upplevd användarvänlighet har analys-schemat utformats (se Bilaga 2: Analys-schema).

5.2.2. Intervjuguide

Intervjuguiden är en hjälp under utförandet av intervjuerna, för att strukturera samtalet och se till att det material som insamlas är baserat på studiens teoretiska ramverk samt studiens syfte och frågeställningar. Hela intervjuguiden för studien återfinns i Bilaga 3: Intervjuguide.

Inledande i intervjuguiden ställdes frågor som syftade till skapa en öppen atmosfär och en god grund för resten av samtalet (Bilaga 3: A). Då studien ämnar undersöka respondenternas upplevelser, tankar och känslor gentemot kurslitteratur i e-boksformat avses intervjun ligga på en sådan nivå att respondenterna känner sig fria att själva leda samtalet i den riktning de önskar. Detta för att kunna fånga upp nyanser som exempelvis inte en enkätundersökning skulle kunna samt att få så rika och intressanta svar som möjligt.

För att omforma analys-schemat till en intervjuguide användes de ovan nämnda komponenter och determinanter för att utgöra teman som ämnades undersökas. Inledande belyste intervjuguiden frågor rörande erfarenhet, kunskap, tidiga upplevelser och uppfattningar om e-boken (Bilaga 3: B). Detta föra att kunna undersöka de kognitiva processerna. Därefter lyfts e-bokens för- och nackdelar, eller den så kallade objektiva användbarheten upp (Bilaga 3: C). Efter detta undersöks de affektiva processerna (Bilaga 3: D), och därefter de sociala

influenserna (Bilaga 3: E). Efter detta berörs pris och utbud (Bilaga 3: F) för att undersöka den objektiva användbarheten samt den externa kontrollen. För att undersöka respondenternas uppfattningar om e-bokens utmatningskvalité samt arbetsrelevans ställdes frågor om användning (Bilaga 3: G, H). Läsupplevelsen samt läsförståelsen berörs sedan (Bilaga 3: I) och därefter i de sista delarna (Bilaga 3: J, K) berörs övergripande inställningar för att sammanfatta.

För att testa intervjuguiden utfördes en pilotstudie, där två studenter intervjuades (som inte går på Göteborgs universitet, och alltså inte är en av respondenterna) för att se om frågorna var ställda på ett sätt som uppmuntrade till utvecklade svar samt ställda så att intervjupersonerna skulle förstå frågorna. Efter denna studie ändrades somliga frågor för att göra dem mer lättförståeliga och förbättrade frågor som tidigare hade bromsat respondenternas besvaringsförmåga.

5.3. Genomförande av intervjuerna

Då intervjuerna utfördes enskilt, fyra stycken vardera, var det viktigt att utgå ifrån en intervjuguide för att se till att intervjuerna genomfördes på liknande vis, så att det därefter kunde undersökas mönster och tendenser utifrån det insamlade materialet (Esaiasson, 2007:308). Intervjuerna utfördes individuellt, detta för att skapa ett bra samtalsklimat, då det kan upplevas som en utsatt situation för respondenterna om intervjuerna utförs av flera intervjuare. Då det finns en viss maktsymmetri under en intervju, där den som intervjuar är den som bestämmer och har kontroll över situationen, men även är den som använder materialet och tolkar respondenten utifrån sitt eget perspektiv, ämnades utsatta situationer och platser undvikas så mycket som möjligt. Därför utfördes intervjuerna antingen på respondentens institution (i ett grupprum för att inte bli störda), på ett café (vilket fungerade som neutral mark), eller också hemma hos respondenten (om den själv hade bjudit hem intervjuaren). Det här för att skapa en miljö där respondenterna skulle känna sig trygga under intervjusituationen. Det här har förhoppningsvis påverkat materialet positivt, då respondenterna därmed fick lugn och ro att tänka efter under intervjun, och gav förutsättningar för att känna trygghet i att prata om känslor och egna tankar.

Intervjuerna var med en intervjuperson åt gången, då respondenterna inte skulle influera varandras tankar, inställningar och svar, så som det hade kunnat bli om intervjuerna utfördes som gruppintervjuer istället. Vid användandet av kvalitativa respondentintervjuer är det viktigt att komma ihåg att då studien utförts av människor, finns det såklart en viss problematik orsakad av subjektiva faktorer. Hur intervjuaren tolkar sina respondenter kan vara olika från person till person, men även hur intervjufrågorna formuleras. Det kan även finnas en risk att de svar som respondenten ger kan vara ett resultat av vad den tror att intervjuaren vill höra, och blir därför inte en förmedling av vad respondenten själv tycker och tänker. Personkemi mellan intervjuaren och respondenten kan även det påverka, även om ju mer erfarenhet intervjuaren har, desto bättre blir denne på att se dessa olika tendenser i intervjusituationen, och därmed kunna anta en mer neutral position samt formulera sig på ett mer välnyanserat sätt som inte skapar förväntningar på respondenten eller som påverkar hur respondenten besvarar frågorna. Den mänskliga faktorn i metoden blir därför relevant att beakta ifråga om studiens reliabilitet. (Esaiasson, 2007:265).

5.4. Bearbetning av materialet

Efter intervjuerna genomfördes transkriberingarna av den som utfört intervjun. När transkriberingarna var färdiga lästes samtliga igenom och viktiga resonemang ströks under och kommenterades. Därefter uppfördes fyra stycken protokoll, utifrån studiens analyschema som var tematiserade efter kognitiva responser, affektiva responser, upplevd användarvänlighet och upplevd nytta (se Bilaga 2: Analyschema). Därefter bearbetades materialet systematiskt. Med hjälp av protokollen kunde olika sammanhang och mönster upptäckas genom att jämföra respondenternas svar. Utifrån respondenternas beskrivningar kunde därefter tendenser och avvikelser utkristalliseras som var i studiens intresse, däribland även nya företeelser som framkommit under intervjuerna, och med detta material samt studiens teoretiska ramverk som grund skrevs studiens resultat- och analysavsnitt.

5.5. Validitet och reliabilitet

För att en studie ska ha ett högt vetenskapligt värde behöver validiteten samt reliabiliteten med arbetet vara hög, detta för att resultatet ska vara tillförlitligt och av betydelse för forskningen. Om en studie har hög resultatvaliditet innebär det att studien faktiskt har undersökt det den ämnar undersöka. Att en studie har hög reliabilitet innebär att studien utförts på ett tillförlitligt sätt, alltså att studien är så fri från osystematiska och slumpmässiga fel som möjligt. Det är därför av största vikt att eliminera sådana moment så mycket som möjligt. Dock är som sagt intervjutillfällena, tolkningsprocesser och dylikt influerade av den mänskliga faktorn, där tyvärr vissa svagheter kan förekomma (Esaïasson, 2007:63).

Intervjuerna utfördes enskilt av två olika personer, som kan haft olika tekniker gällande hur frågor och följdfrågor ställs och hur svaren tolkas. Därmed kan de svar som respondenterna gav variera utifrån hur intervjuaren agerade i intervjusituationen, vilket kan påverka på hur materialet sedan kom att se ut. Analysen av materialet utfördes däremot gemensamt, vilket främjade diskussion och meningsutbyte, vilket i sin tur genererade en mer nyansrik analys. I den gemensamma analysprocessen skapades och formades vissa tankeprocesser, vilket kunde hämma men också utveckla och fördjupa tolkningsprocesserna.

Det faktum att vi som utfört studien kommer ha en viss inverkan på resultatet måste också tas i beaktning. Då vi som utfört studien har liknande demografiska bakgrund, är unga, kvinnliga studenter, kan det komma att påverka resultatet genom att analys och tolkningar utgår ifrån två perspektiv som är relativt homogena. Det här kan innebära att vissa tolkningar, utgångspunkter och synsätt går miste om, samt att andra, omedvetna fördomar och synsätt, inte ifrågasätts eller uppmärksammas. Dessutom, på grund av vår akademiska bakgrund, har även vi erfarenheter och egna tankar och attityder gentemot e-boken sedan tidigare som kan komma att färga studiens resultat och analys.

5.5.1. Extern validitet

Extern validitet innebär i vilken utsträckning resultaten från den genomförda studien stämmer in i andra situationer, alltså vilka generaliseringar som kan dras utifrån resultatet (Esaïasson, 2007:175). Dock skiljer det sig i hur dessa generaliseringar kan dras, utifrån vilken typ av studie som utförts. Till skillnad från en kvantitativ studie kan inte några *statistiska generaliseringar* dras utifrån en kvalitativs studies resultat. Det innebär att kvalitativa resultat inte kan generaliseras till populationer, men däremot kan *teoretiska generaliseringar* dras, vilket innebär att kvalitativa generaliseringar görs till teoretiska satser (ibid. s.100, s.175). Det innebär att de teoretiska satser som studien ger går att applicera på studieobjektet i stort - svenska studenter - och inte bara på studiens respondenter. Det faktum att, som tidigare

beskrivits, Göteborgs universitet statistiskt sett ger en god representation av ett genomsnittligt svenskt universitet, gör att studiens resultat kan vara teoretiskt generaliserbart. Dock är det viktigt att vara medveten om att på grund av att studien ämnar studera samhällliga och mänskliga företeelser finns stora svårigheter i att generalisera, då den exakta miljön är unik och att de resultat som uppnås utifrån ett visst studieobjekt inte kan översättas direkt till att andra, liknande miljöer (Esaiasson, 2007:175).

6. Resultat och analys

Nedan presenteras de resultat utifrån det insamlade materialet, samt analys av resultat utifrån det teoretiska ramverk som tidigare presenterats. Utifrån detta ämnas studiens syfte besvaras. Kapitlet är uppdelat i tre delar utefter frågeställningarna, och inom dessa delar redovisas de mönster, typer, tendenser men också avvikelser som framträtt i det insamlade materialet.

Till att börja med redovisas och analyseras de inställningar till kurslitteratur i e-boksformat som återgavs hos respondenterna, utifrån tre sammansatta "typer" som utkristalliserats utifrån det insamlade materialet. Efter detta presenteras samt analyseras vilka motiv respondenterna uppger för sitt e-boksanvändande, för att få förståelse för hur respondenterna tänker, resonerar och utifrån detta agerar. Därefter ges en redogörelse och analys av de aspekter som format respondenternas inställning gentemot kurslitteratur i e-boksformat. Slutligen kopplas studiens resultat till tidigare forskning för att påvisa de likheter som uppdagats.

6.1. Svenska studenters attityd och inställning

Här ämnas studiens första frågeställning besvaras. I intervjuerna framkom det att inställningen till kurslitteratur i e-boksformat varierar hos respondenterna. Utifrån respondenternas beskrivna upplevelser av kurslitteratur i e-boksformat utkristalliserades tre huvudtyper: de som var negativa till kurslitteratur i e-boksformat och menade att kurslitteratur inte lämpade sig som e-bok, de som var positiva till kurslitteratur i e-boksformat och såg fördelar men som ändå föredrog tryckta böcker, och till sist de som var tillsynes enbart positiva till kurslitteratur i e-boksformat och ansåg det var ett naturligt steg i den digitala utvecklingen.

6.1.1. Föredrar den tryckta boken

Respondenter som uttryckte en negativ eller likgiltig inställning till kurslitteratur i e-boksformat menade att det helt enkelt inte var något för dem. De diskuterade om hur, jämfört med en tryckt bok, läsupplevelsen försämrades, att e-boken var svår att hantera och att den saknade värde.

6.1.1.1. Sämre läsupplevelse

Respondenterna berättade att läsupplevelsen var sämre när det kom till att läsa kurslitteratur i e-boksformat än i tryckt format, då de fick ont i huvudet och deras ögon blev trötta av att läsa på skärm. Det här i sin tur bidrog inte bara till en försämrad läsupplevelse, utan även försämrad kunskapsinhämtning. Nedan beskriver en respondent upplevelsen av att läsa på skärm som negativ, och att den tryckta boken därför föredrogs.

"Hur upplever du det är att läsa på skärm?"

"Lite jobbigt, på grund av att det känns som att det blir suddigt efter ett tag och jag får ont i huvudet [...] jag tror att kunskap fastnar bättre om det är tryckt. Det känns bättre att använda tryckt." – Socionomstudent

Respondenterna som uppfattade ett fysiskt obehag av att läsa på skärm tenderade att ha en negativ inställning till kurslitteratur i e-boksformat och valde därför hellre tryckt kurslitteratur framför e-böcker.

6.1.1.2. Svår att hantera

En annan uppfattning om kurslitteratur i e-boksformat som respondenterna uttryckte var att det var opraktiskt att läsa litteratur på datorn samtidigt som de skulle nyttja datorn till annat, exempelvis uppsatsskrivande. Nedan beskriver en respondent fördelen med att använda sig av tryckt kurslitteratur istället för i e-boksformat då datorn används till att skriva på.

“Jag brukar ha boken i ena handen så kan jag ha datorn i den andra, i stället för att behöva swipa sidor på datorn så blir det tydligare. Här läser jag och här antecknar jag.” – Offentlig förvaltningsstudent

Trots att respondenterna beskrev sig själva som vana teknikanvändare och inte såg några svårigheter i att använda eller behärska teknik upplevdes detta som problematiskt. Hanterandet av flikar och fönster på datorn blev ett besvärligt moment i studieprocessen som störde inläringen och komplicerade skrivandet. Respondenter som upplevde svårigheter med att hantera flera flikar på datorn uttryckte en negativ inställning till kurslitteratur i e-boksformat. Att läsa kurslitteratur på skärm upplevdes också främmande eftersom aktiviteten “att sitta framför skärm” förknippades med nöje och underhållning medan däremot studier var en aktivitet som föregick framför böcker. Så här beskrev en respondent sin upplevelse:

“När jag läser på skärm i vanliga fall är det mest nöjen och sociala medier, det förknippas jag med att läsa på skärm, medan kurslitteratur är mer tungt och tråkigt. Det är en bok för mig. [...] Ofta är kurslitteraturen i form av tunga och långa böcker, facklitterära med svåra ord och svårt, icke-underhållande språk. Man blir trött av att läsa eftersom det då är mycket information, så det är ganska negativt att läsa på skärm, även om det ju finns en positiv anledning till att jag läser det, för jag vill ha kunskap, men själva upplevelsen är definitivt negativ.” – Offentlig förvaltningsstudent

Respondenterna resonerade kring föreställningar om hur olika aktiviteter, exempelvis nöjessurfande och studier, förekom på olika arenor, vid en skärm och i en bok. Respondenterna uttryckte en negativ inställning till kurslitteratur i e-boksformat när aktiviteten “studier” befann sig på en arena som annars förknippades med förströelse.

6.1.1.3 Saknar värde

Ytterligare en negativ aspekt som respondenterna uttryckte var att de inte upplevde e-boken som värdefull. I diskussioner om värde resonerade och argumenterade respondenterna för hur e-boken för dem saknar det ekonomiska, kulturella, och känslomässiga värde som den tryckta boken har. En respondent förklarar varför e-boken inte har samma ekonomiska värde som en tryckt bok:

“Med en tryckt bok så vet jag att det har gått åt material, den har fraktas, det har krävts mer för att skapa den och jag får någonting att ställa i hyllan där hemma, men en e-bok är bara en fil som man kan distribuera till väldigt många personer och därför motiverar inte samma pris.” – Offentlig förvaltningsstudent

Att ha någonting att ställa i bokhyllan var ett återkommande argument som respondenterna själva poängterade som viktigt (mer om bokhyllan och det kulturella värdet i 6.2.4. *Image & identitetsskapande*). Respondenterna gav uttryck för att de, som respondenten nedan beskriver, har en speciell känslomässig anknytning till sina tryckta böcker, som de inte upplevde till e-boken, vilket bidrog till att e-boken upplevdes ha lägre känslomässigt värde.

“Jag tror att den känns mindre värdefull, man har inte samma känslomässiga anknytningar till något som man inte kan hålla i.” – Journaliststudent

Respondenterna hade svårt att förklara och sätta ord på vad det var som saknades och varför e-boken kändes mindre värd och varför den tryckta boken kändes mer på riktigt, de betonade “känslan av att hålla i en bok” som något väldigt fint och unikt för just tryckta böcker. En respondent förklarade det dock på följande vis:

“Det handlar om att jag inte tycker att “ettor och nollar” har värde, att bara fysiska ting har värde.” – Statsvetenskapsstudent

Trots att respondenterna hade svårigheter med att förklara vad de kände var det en av de viktigaste orsakerna till att de föredrog den tryckta boken. Resonemang angående e-bokens avsaknad av ekonomiska, kulturella, och känslomässiga värde återgavs även hos respondenter som annars var positiva till kurslitteratur i e-boksformat, dock var upplevelsen inte lika avgörande för hur deras övergripande inställning såg ut. Senare i uppsatsen kommer en längre beskrivning av respondenternas känslomässiga värdering av e-boken i 6.3.3. *Den känslomässiga upplevelsen.*

6.1.2. E-boken som komplement till den tryckta boken

Den andra huvudtypen som uppdagades karakteriserades av en positiv inställning, där respondenterna poängterar och argumenterar för fördelarna med kurslitteratur i e-boksformat, men där e-boksformatet snarare sågs som ett komplement till den tryckta boken än det format som föredrogs. Den tryckta boken var alltså fortfarande i favör.

6.1.2.1. Bra med tillgänglighet och funktioner - men skönare med tryckt

Att kunna få tag i en kursbok på direkten, vilket klockslag som helst och hemifrån, såg respondenterna som positivt. Respondenterna menade att den ständiga tillgänglighet som e-boken erbjuder var en stor fördel. En respondent argumenterar nedan för hur e-boken var en bekväm nödlösning när det inte fanns ork att jaga efter tryckta biblioteksböcker.

“Jag orkar inte hålla på i tid och otid att låna, lämna tillbaka och låna om. Om boken jag ska låna inte är en eftertraktad bok då tar jag den hellre i tryckt format, men om det finns få exemplar så väljer jag e-boken [...] om e-bok kontra fysisk bok generellt så är det mycket skönare att hålla i en bok.” – Arbetsvetarstudent

Respondenterna var positiva till användande av e-boken de gånger bibliotekets utbud inte levde upp till efterfrågan. Däremot ansågs den tryckta boken ge en behagligare läsupplevelse än e-boken, vilket bidrog till att respondenterna valde att kombinera användandet av e-boken med den tryckta boken, vilket respondenten nedan beskriver:

“Jag skulle nog välja tryckta böcker, eller jag gillar kombinationen. Jag tycker det är bekvämare att läsa en tryckt bok, det är skönare att komma in i den och det är lättare att ha överblick i en fysisk bok, och kunna bläddra fram och tillbaka. Samtidigt är e-böcker bra, för man kan ju söka i e-böcker men helst sitter jag inte vid datorn på kvällen, när det annars kanske passar att plugga tidsmässigt [...] Men säg att en e-bok och en tryckt bok kostar lika mycket, men att jag får vänta på den tryckta boken i en vecka, då skulle jag ju välja e-boken.” – Medie- och kommunikationsstudent

Trots att aspekter med e-boken uppskattades, och att kombinationen av tryckt och digital kurslitteratur användes, föredrogs ändå den tryckta boken. Dock var respondenterna positiva till e-bokens funktioner, så som att kunna söka på ord, markera, anteckna och kopiera ansågs vara e-bokens största fördelar i studiesammanhang. Respondenten nedan berättar om hur funktionerna underlättar i studierna:

“Kopiera gör jag ju mycket. Och söker på ord, det gör jag ju också väldigt mycket. Det tycker jag är jättebra, det är väldigt smidigt, för då blir det lättare att hitta ett stycke, än om man bläddrar i en bok, för då kan man bara söka på orden. Det är bra tycker jag.”

– Logopedstudent

Dock uppvisades en negativ attityd till e-boken om funktionerna inte var tillgängliga i e-boken, eller om layouten och upplösningen var dålig. En respondent förklarar hur detta kan ta sig i uttryck:

“Ibland är det inscannade tryckta böcker som vi läser, så man får ett helt uppslag med en skarv i mitten av dem, och då tycker jag att det stör.” – Journaliststudent

Vilket format som prefererades kunde således bero på yttre faktorer, tid på dygnet, om boken var tillgänglig i tryckt format, utbud, hur snabbt boken behövs, om funktioner fanns tillgängliga och pris. Detta tyder på att respondenterna ändå resonerade och övervägde för- och nackdelar innan de beslutade vilket format som för tillfället var mest lämpat, även om de föredrog att läsa tryckt format då det upplevdes som skönare.

6.1.2.2. Olika litteratur passar för olika format

När respondenterna skildrade hur de använde kurslitteratur i e-boksformat resonerade de att det var på samma vis som de använde tryckt kurslitteratur, det vill säga, att all kurslitteratur, oberoende av format, sällan lästes från pärm till pärm, utan de stycken som var obligatoriska prioriterades, så som respondenten nedan beskriver:

“Jag använder e-böcker på samma sätt som jag använder vanliga böcker. Jag läser sällan kurslitteratursböcker från sida ett till sista sidan.” – Statsvetenskapsstudent

Men även vilken typ av litteratur som skulle läsas kunde ha betydelse. Tjocka, tunga böcker och böcker med mycket fakta ansågs lämpligare i tryckt format och respondenterna var negativa till att ha dessa böcker som e-böcker, medan de var positiva till att ha kompendium, kortare böcker och kapitel i e-boksformat. En respondent berättar hur den uppskattade kombinationen av tryckta böcker och e-böcker:

“Jag tycker det är bra med en kombination. Att de lite mer rejäla referensböckerna som man kan behöva gå tillbaka till senare, de är bra att ha dem i fysiska exemplar och lite mer kompendium, mindre texter och utdrag i e-boksformat.” – Journaliststudent

Respondenterna uttryckte att e-böcker lämpade sig bra i just studiesammanhang, då kurslitteratur ofta inte sparas efter användning.

“Jag ser gärna mer kurslitteratur i e-boksformat, just för att i kurslitteratur gör det sig extra bra eftersom det är lite slit och släng, det är ju någonting som man bara läser för att sen göra sig av med och gå vidare. Så på det sättet är jag väldigt positiv.” – Journaliststudent

Överlag så ansåg respondenterna att en kombination av de båda formaten var att föredra då formaten i viss mån kompletterar varandra. Ibland var det positivt att ha litteraturen som e-boksformat, exempelvis då kurslitteratur är mycket "slit och släng", dock var det ändå vissa egenskaper som bland annat känslan, skönare hanteringen och fysikaliteten hos den tryckta boken som gjorde att den fortsatt var att föredra.

6.1.3. Kurslitteratur i e-boksformat som det nya

Den tredje huvudtypen som framträdde under intervjutillfällena karakteriserades av en tillsynes enbart positiv inställning gentemot kurslitteratur i e-boksformat, där respondenterna argumenterade för de nya möjligheter som e-boken erbjuder, samt hur e-boken är ett naturligt steg i den tekniska utvecklingen.

6.1.3.1. Nya möjligheter

Respondenter som framhöll en överhängande positiv inställning till kurslitteratur i e-boksformat menade att de fördelar som e-boken har överväger nackdelarna. De respondenter som betraktade kurslitteratur i e-boksformat som det nya jämförde e-boken med den tryckta boken som inte erbjuder samma möjligheter. En respondent lyfter fram det digitala formatets fördelar och hur det erbjuder nya förutsättningar för studieprocessen:

"Sökfunktioner, att man kan klippa och klistra, att man kan markera på ett annat sätt. Om du har en e-bok så kan du markera precis som du vill utan att förstöra boken. Du kan göra en markering och sen ta bort den om du upptäcker att den inte var så bra. De handlar ju om de förmåner och funktioner som kommer av att boken finns i just digitalt format."

– Statsvetenskapsstudent

Respondenterna framhöll även att då det är viktigt att hålla sig uppdaterad i dagens samhälle är e-boken fördelaktig i detta ändamål då möjligheten finns att uppdatera redan publicerade artiklar, böcker och andra publikationer, så som respondenten nedan förklarar:

"Har du boken digital så kan du faktiskt uppdatera böckerna allt eftersom, du har möjlighet att göra det, du kan inkludera nyare och säkrare information eftersom du vet att du kan uppdatera den allt eftersom." – Statsvetenskapsstudent

Att vara uppdaterad med senaste forskningen har i dagens samhälle stor betydelse, och så även för respondenterna. För respondenterna var det positivt att få tillgång till uppdaterad information, senaste forskningen och artiklar som annars hade varit svåra att få tag i.

6.1.3.2. Den tekniska utvecklingen

Tidigare nämndes att respondenter som upplevde ett fysiskt obehag av att läsa på skärm var negativa till kurslitteratur i e-boksformat. De respondenter som däremot inte upplevde obehag med att läsa på skärm resonerade kring att de troligtvis skulle bli minst lika trötta i ögonen av en tryckt bok, som respondenten nedan beskriver:

"Om jag skulle läsa en tryckt bok under samma tid som jag läser en e-bok så är det mer att jag: 'nej, shit, nu är jag trött på det här, nu orkar jag inte läsa mer och vill göra någonting annat' än att mina ögon inte skulle klara av att läsa mer på skärm." – Ekonomistudent

Denna typ var noga med att framhålla teknikutvecklingen och bättre anpassade skärmar och läsplattor som en bidragande faktor till att den generella läsoplevelsen blivit bättre.

“När jag tänker på hur det var att läsa på min förrförra laptop så var det ju fruktansvärt, det var pixlar och skrikiga färger, det fungerar inte [...] Läsoplevelsen blir bättre och bättre för varje år som går, bättre skärmar, fler antal pixlar, säkert bättre ljus och allt möjligt.”
– Statsvetenskapsstudent

De respondenter som beskrev sig som väl insatta i teknik och teknikutveckling betonade också e-bokens möjligheter för interaktivitet och hur e-boken inte enbart kunde betraktas som en digital uppföljare av boken utan snarare som ett nytt medium i sig.

“E-boken har för mig blivit mycket mer positiv, jag ser större möjligheter med dess framtid och vad det kan bli för någonting” – Statsvetenskapsstudent

Utifrån respondenternas resonemang var det e-bokens möjligheter till aktivt lärande genom de tekniska funktionerna, samt snabb tillgång till uppdaterad information, som gjorde att e-boken föredrogs framför den tryckta boken. Då de även såg e-boken som en uppdaterad version av den tryckta boken, eller till och med ett nytt medium i sig, och som ett naturligt steg i den tekniska utvecklingen, sågs e-boken som något positivt.

6.1.4. Arbetsrelevans & upplevd användarvänlighet

Enligt teorin om Technology Acceptance Model värderas ett tekniskt objekt utifrån hur användaren upplever nyttan (Venkatesh & Davis, 2000). En determinant i att avgöra till vilken grad individen upplever nyttan, är genom arbetsrelevansen för objektet. Då den första typen ansåg att kurslitteratur i e-boksformat erbjöd sämre läsupplevelse än den tryckta, att den var svår att hantera, samt att den saknade värde ansåg dessa respondenter att e-boken var tröttsam att läsa och skapade en otrevlig läsupplevelse, var därför arbetsrelevansen låg för e-boken, då den inte ansågs lämpa sig för uppgiften – det vill säga kurslitteraturläsandet (ibid.).

Den andra typen framhöll funktionerna och tillgängligheten som kurslitteratur i e-boksformat erbjuder som positiva, även om de ändå föredrog den tryckta boken. De ansåg även att olika typ av litteratur lämpade sig olika bra för de båda formaten. Dessa respondenter ansåg att e-boken hade en viss arbetsrelevans – då funktionerna och lättillgängligheten ansågs passa bra för studieprocessen, även om den inte hade det i andra fall, så som med läsoplevelsen. Arbetsrelevansen kunde även påverkas av vilken typ av litteratur som lästes, då viss litteratur lämpade sig bättre än andra för e-boksformatet. Utifrån hur arbetsrelevansen uppfattades från fall till fall, och utifrån aspekter som funktioner, tillgänglighet, läsupplevelse samt litteraturtyp bidrog det till hur respondenterna upplevde e-bokens nytta i sina studier. (jmf. Venkatesh & Davis, 2000). Den tredje typen var positiv till de nya möjligheter som e-boken erbjuder, samt till den tekniska utvecklingen som de såg e-boken som en del av. På liknande vis som den andra typen, menade även dessa respondenter att e-bokens funktioner upplevdes som arbetsrelevanta. De ansåg även att möjligheten att få tag i uppdaterad information genom e-boksformatet var positivt, då det ses som relevant inom studier, och därmed blir även arbetsrelevansen hög i det fallet. Därmed påverkades den upplevda nyttan positivt.

Den upplevda användarvänligheten påverkar individens upplevelse av användandet av ett tekniskt objekt (Venkatesh & Bala, 2008). Då den första typen ansåg e-boken svårhanterad, upplevdes den därför inte som användarvänlig, vilket i sin tur påverkade upplevelsen av användandet negativt. Den tredje typen var positiva till den tekniska utvecklingen, och därför kunde determinanter som datorlekfullhet, datorvana och upplevd njutning ha påverkat e-bokens upplevda användarvänlighet positivt för dessa. (jmf. Venkatesh & Davis, 2000).

6.1.5. Sammanfattning av svenska studenters attityd och inställning

Utifrån hur respondenterna beskrev sin inställning till kurslitteratur i e-boksformat har tre huvudtyper kunnat utkristalliseras. Den första typen hade en negativ inställning till kurslitteratur i e-boksformat, vilket karaktäriserades av upplevelsen av att läsbarheten är sämre för e-boken jämfört med tryckt, att de upplevde den svårhanterlig, samt att e-boken saknar ekonomiskt, kulturellt och känslomässigt värde. Den andra typen uttryckte en positiv inställning gentemot e-boken, även om den tryckta boken favoriserades. De ansåg att e-bokens funktioner och tillgänglighet var positivt, men att det var skönare att läsa en tryckt bok. De resonerade även om hur olika litteratur kan passa för olika format, och såg därför e-boken som ett komplement till den tryckta boken. Den tredje och sista typen var positiv till e-boken, då de funktioner som kan användas i e-boken samt tillgången till uppdaterad information gör e-boken till ett bättre alternativ än den tryckta boken i studiesammanhang. De såg även e-boken som en positiv del av den tekniska utvecklingen, ett alternativ med fler möjligheter än den tryckta boken. Trots att huvudtyperna enbart är konstruktioner för att påvisa och konkritisera de attityder och inställningar som kommit till uttryck, kan teoretiska generaliseringar dras om att dessa typer generellt även kan förekomma bland studenter vid Sveriges universitet och högskolor.

6.2. Hur svenska studenter motiverar sitt användande av e-böcker

Här ämnas studiens andra frågeställning besvaras och analyseras. Det fanns olika motiv till att respondenterna valde att använda sig av e-böcker i sina studier, så som den ekonomiska aspekten, de funktioner som kan användas i e-böcker, lättillgängligheten som e-böcker erbjuder, att litteraturen ofta är uppdaterad när den är i digitalt format, att kurslitteratur e-boksformat kunde vara obligatoriska i kurslitteraturlistorna, samt att e-boken kunde fungera som en statusmarkör. Respondenterna blev även motiverade till att använda e-boken utifrån deras sociala kontext. Det var alltså dessa aspekter som motiverade respondenterna enligt dem själva till att använda sig av kurslitteratur i e-boksformat.

6.2.1. Ekonomisk aspekt

Respondenterna framhöll pris som ett av de viktigaste motiven till att välja kurslitteratur i e-boksformat, detta eftersom e-böcker tenderar att vara gratis. Om e-boken var mycket billigare eller gratis var respondenterna positiva till att välja e-boksformatet framför tryckt format. Följande respondent motiverar sin preferens på följande vis:

“Ur en ekonomisk synpunkt så är ju e-böcker bättre. [...] jag tänker ändå såhär: Om man tittar på det ekonomiska som student, det blir ju en klassfråga också, tänker jag, det kanske är jättespositivt med e-böcker om man inte får stöd från sina föräldrar eller har pengar på sparkontot. Alla kanske inte har råd att köpa böcker.” – Arbetsvetarstudent

Dock är inte alltid e-böcker gratis, även om ingen av respondenterna hade köpt kurslitteratur i e-boksformat. Respondenterna ansåg att de inte kunde tänka sig att betala lika mycket för en e-bok som för en tryckt bok. Anledningen till detta var att en e-bok kändes mindre värdefull och inte hade något egentligt värde vilket, som respondenterna uttryckte, kunde bero på att människor inte har vana av att betala för saker online.

“Jag tror att det beror på att man inte är van att betala för saker online, eller i alla fall få ett reducerat pris när man köper digitala, det är ju lite som musik, att musik ska vara billigare.”
– Ekonomistudent

Då en tryckt bok kostar mer att tillverka, beträffande material, distribution och omkostnader var den befogad ett högre pris. E-boken däremot ansågs sakna detta ekonomiska värde. Det fanns hos respondenterna också ett bristande förtroende för teknik, eftersom filerna kunde försvinna från datorn, vilket också påverkade betalningsviljan negativt. Utifrån föreställningarna att saker på internet bör vara gratis eller billigare och att filerna kan försvinna var respondenterna negativt motiverade till att betala för e-boken. Men så länge e-boken var gratis var respondenterna motiverade till att använda e-boksformatet

6.2.2. Tekniska funktioner, tillgänglighet & uppdaterad information

Respondenternas attityd gentemot e-bokens funktioner var tillsynes positiv, även hos de som generellt var negativa till e-boken. Med sökfunktioner hittades fort nyckelmeningar och genom att använda överstrykningsverktyget markerades viktiga meningar vilket skapade ett mer involverat läsande, samt möjligheten att “kopiera och klistra in” från e-boken till dokument underlättade uppsatsskrivandet ytterligare vilket gjorde att e-boksformatet lämpade sig bra för kurslitteraturläsning. Respondenterna menade att det som gjorde dem motiverade till att använda sig av kurslitteratur i e-boksformat var de tekniska funktioner som den erbjuder, som respondenten nedan beskriver:

“Vilka kvalitéer tycker du kurslitteratur i e-boksformat har som får dig att vilja fortsätta använda dem?”

“Det går att söka efter ord om man behöver hitta något speciellt och det är lätt att göra överstrykningar och markera i olika färger utan att förstöra böckerna.” – Journaliststudent

En annan anledning till att respondenterna motiverades till att använda e-böcker som kurslitteratur var att den är lättillgänglig, går att få tag på när som helst och var som helst. Att kunna låna en kursbok på direkten, vilket klockslag som helst och hemifrån, ansågs vara en stor fördel. En respondent nämnde även att e-böcker ibland kan vara det enda sättet att få tag i viss litteratur, som exempelvis artiklar och andra publikationer som tidigare bara tryckts i papperstidskrifter, men som sedan laddats upp i digital form.

“Viss litteratur, artiklar och utdrag ur tidsskrifter och så vidare, de finns bara i e-format, eller de finns säkert i pappersformat, någonstans arkiverat, och så har någon tagit in det i e-format.” – Ekonomistudent

E-böcker erbjuder även en möjlighet till att uppdatera information på ett snabbt och smidigt sätt, vilket många respondenter uppskattade, däribland en respondent som studerade medievetenskap.

“Det är en väldigt föränderlig bransch, mediebranschen, och det finns inte alltid tryckt litteratur som är uppdaterad, så då kompletterar man med e-bokskompendier.” – Medie- och kommunikationsstudent

Respondenterna såg det som positivt att genom internet få tillgång till den senaste forskningen inom ämnesområdet, och utifrån detta blev de motiverade till att använda sig av kurslitteratur i e-boksformat.

6.2.3. E-böcker på kurslitteraturlistor

Det visade sig att det inte alltid är på respondenternas initiativ som de använde e-böcker i sina studier, snarare var det tvärt om, att de hade börjat använda e-böckerna för att det var obligatoriskt på kurserna de läste, så som respondenten nedan:

”Det var att det stod just på kurslitteraturlistan. [...] Så egentligen läsa för att det är obligatoriskt skulle jag säga.” – Logopedstudent

Dock fanns hos respondenterna inte någon uttryckt känsla av tvång av att läsa e-böcker, snarare upplevdes tacksamhet de gånger lärarna lagt upp kurslitteratur gratis i e-boksformat, så som följande respondent beskriver:

”Jag ser det som positivt. För jag tänker att de gör det för våran skull, för att det ska vara enkelt för oss att ta del av.” – Journaliststudent

Det faktum att studenter har förväntningar på lärare att de ska ha krav eller obligatoriska moment i sin undervisning, kan innebära att studenterna inte upplever negativa känslor i och med det tvång som lärarna utsätter dem för, då det är en del av normen. Hade det dock varit någon annan, som inte har en institutionellt given högre position, som försökt tvinga studenten, hade kanske tvånget upplevts annorlunda och som mer negativt.

6.2.4. Image och identitetskapande

Två typer utkristalliserades bland respondenterna: de med intresse för nya tekniska innovationer, och de som var mer traditionella i sitt förhållningssätt till e-boken. De som såg på sig själva som teknikintresserade ville gärna ligga i framkant i teknikutvecklingen och var därför positiva till e-boken, då den kan ses som en ny innovation i den tekniska utvecklingen. De betraktade sig själva som öppna för ny teknik, som föregångare och snabba på att ta sig an nya trender och utvecklingar.

”Jag tycker det kan vara kul. Jag gillar i regel ny teknik. Vill gärna vara före min tid.”
– Ekonomistudent

”Jag är tekniknörd, jag är den som absolut anammar och använder mig av ny teknik. Och gör det med ett stort stort leende på läpparna. [...] Min inställning har förändrats som så att jag nu bara inte ser det som ett annorlunda sätt att ta del av litteratur än böcker i fysisk form utan jag tänker att det finns rätt stora möjligheter.” – Statsvetenskapsstudent

Denna typ såg på e-boken som ett resultat av teknisk och digital utvecklingen, ett naturligt steg i det nutida samhället. E-boken var för dem inte bara är ett nytt bokformat utan klassificerades som ett nytt medium som erbjöd användare andra egenskaper och nya möjligheter, till skillnad från vad den klassiska tryckta boken begränsades till.

”Jag tänker att med e-boken så tiodubblas möjligheterna. Jag ser det inte bara som ett alternativ till boken heller, utan som ett unikt typ av medium att kunna läsa på.”
– Statsvetenskapsstudent

De uttryckte en positiv inställning till e-boken då den erbjöd nya möjligheter. E-bokens tekniska utveckling och vad den kan tillföra betraktas som positiv. Då e-bokens image, som ny teknisk utveckling, passade in i deras image.

Den andra typen var mer traditionell, och uppfattade e-boken som en utmanare till den tryckta bokens kulturella värde, och var negativt inställda till att använda e-boken då den inte stämde överrens med deras egna personliga image. De uppfattade e-boken som antitesen till den tryckta boken, som, till skillnad från e-boken, har ett kulturellt värde och använde sig av bokhyllan som symbol för att förmedla kultur- och kunskapskapital. Respondenterna nedan beskrev skillnaden på det kulturella värdet mellan den tryckta boken och e-boken och hur den tryckta boken hade högre kulturellt status än e-boken.

“Den ena kan ju stå i mitt vardagsrum, jag kan stoltsera med att ha den i bibliotek, människor ser att jag har den, när jag tittar över mitt bibliotek kan jag också se att jag har den. Men, den (e-boken) kan ligga i en mapp i datorn i två månader och sen kan jag glömma bort den.” – Statsvetenskapsstudent

“Det blir en kapitalfråga på något vis. Alltså kunskapskapital, kulturellt kapital, om du går hem till en person som har en fet bokhylla med massa viktiga böcker.” – Arbetsvetarstudent

Bokhyllans symboliska värde beskrevs som ett tillvägagångssätt för att visa upp ens persona och intressen utifrån vilka titlar som återfanns i bokhyllan. Att ha en stor, välfylld bokhylla hade ett symboliskt värde och bokhyllans betydelse kommer, enligt dem, inte kunna ersättas av e-böcker, åtminstone inte under de kommande åren. Den tryckta boken bidrog på så vis till att beskriva identitet och livsstil, och för följande respondent, status.

“Även om e-böcker skulle bli extremt populärt både när det gäller kurslitteratur och skönlitteratur så kommer det fortfarande att innebära status att ha en stor bokhylla hemma, vare sig om man läser böckerna eller inte.” – Offentlig förvaltningsstudent

Respondenten beskrev att den tryckta boken hade högt kulturellt kapital, medan e-boken saknar kulturellt kapital. Avsaknaden av kulturellt kapital motiverade därför inte till användandet av e-boken hos de som värdesätter kulturellt kapital, då de som värdesätter kulturellt kapital således inte vill identifiera sig med e-boken, då den inte passar ihop med deras identitet.

6.2.5. Den sociala kontexten

Utbildningen, universitetet och den sociala miljön som studenterna vistas och verkar i tillsammans med studiekamrater och lärare bidrar även den till att motivera, eller inte motivera, studenterna till användandet av kurslitteratur i e-boksformat. Respondenterna beskrev sina lärare och andra studenter, som exempelvis sina kurskamrater, som både positivt och negativt inställda. Utifrån vad respondenterna berättade fanns det en del lärare som kunde vara uppmuntrande till e-böcker, då de tillhandahöll e-böcker på kurssidor. De menade att det var på lärarnas initiativ som e-böcker användes i studierna.

”Var det på ditt initiativ som du började använda kurslitteratur i e-boksformat?”
”Nej, det var på lärarnas.” – Arbetsvetarstudent

Andra lärare beskrevs till och med som väldigt positiva till e-böcker då de enbart hade e-böcker som kurslitteratur på sina kurser.

“Vi hade mer pappersböcker i början av min studietid, och nu så har vi mer eller mindre allting i e-format. I min förra kurs så läste jag all min litteratur på datorn.”
– Ekonomistudent

Det fanns dock inte enbart positiva inställningar till kurslitteratur i e-boksformat, då respondenterna menade att även värderingar om att e-boken var mindre seriös än den tryckta kurslitteraturen återfanns bland lärarna. En respondent beskrev sina lärare på följande vis:

“Lärarna är ju ganska gammaldags inställda till det här med e-boken, ofta ligger det någon länk i kursbeskrivningen, om länken funkar eller inte det vet man inte, e-böckerna är inte lika obligatoriska, utan de är ofta lite extra material, man ska läsa det men vi tentas inte på e-böckerna det är mer, 'läs den där boken, den är väldigt bra'.” – Offentlig förvaltningsstudent

Vissa respondenter berättade att lärare under föreläsningar yttrat negativa kommentarer om e-boken och att lärarna uttryckt att de hellre valde tryckta böcker. En respondent berättade att dennes lärare menade att det var skönare att läsa en tryckt bok än en e-bok.

“Om man pratar med lärare om e-bok kontra fysisk bok generellt så är det oftast att det är mycket skönare att hålla i en bok. Sen har man ju alltid förutfattade meningar, särskilt lärare som har sagt att 'åh det är mycket goare i fysiskt format'.” – Arbetsvetarstudent

Respondenterna beskrev sina kurskamrater som främst negativa till e-boken. I vardagliga samtal gav kurskamraterna uttryck för att de inte uppskattar att läsa e-böcker utan föredrar tryckta böcker.

“När vi pratat om det har många varit negativt inställda till det. Mest bara att det är en diffus känsla, att man gillar att läsa vanliga böcker.” – Socionomstudent

Respondenterna förmodade att ekonomiska skäl var den största orsaken till att kurskamrater valde e-böcker framför tryckta böcker. En respondent berättar hur dennes kurskamrater brukar prata kring e-böcker:

“Jag tycker att många som man pratar med tycker att, om man kan få tag på e-boken gratis, så är det bra, men om den inte går att få tag på gratis, så tar de hellre en pappersbok, för de tycker det är jobbigt att läsa på datorn. Så går snacket.” – Ekonomistudent

En respondent berättade att dennes kurskamrater uppfattade läsoplevelsen med e-böcker som negativ, då det var jobbigt att läsa på skärm.

“Jag vet att flera tycker att det inte är lika bekvämt att läsa på datorn, att man anstränger ögonen på ett annat sätt, det är jobbigare.” – Medie- och kommunikationsstudent

Respondenterna antydde således att deras studiekamrater föredrog tryckta böcker när det kommer till läsoplevelsen, men på grund av de ekonomiska fördelarna som e-boken har valde de e-böcker. De gjorde alltså en övervägning mellan pris och läsupplevelse, där pris vann. Respondenterna berättade att det inom klassen finns en form av kollektiv spridning eller delning av e-böcker. I digitala klassgrupper på bland annat Facebook lade klasskamrater upp e-böcker för att de andra i klassen skulle få tillgång till dem, och de hjälptes således åt att hitta kurslitteratur digitalt. Nedan berättar en respondent hur en kurskamrat brukade tillhandahålla e-böcker, vilket uppskattades av de andra kurskamraterna.

“Vi har en kille i klassen som brukar leta upp e-böcker, och så lägger han in det i vår Facebook-grupp och folk brukar vara tacksamma över det.” – Arbetsvetarstudent

Respondenterna upplevde att det fanns både positiva och negativa inställningar hos lärare, och främst en negativ inställning hos de andra studenterna gentemot kurslitteratur i e-boksformat. Så som respondenterna beskrev klasskamraternas och lärarnas inställning och resonemang stämde även överrens med vad de själva hade för inställning, vilket innebar att liknande åsikter uppdagades inom samma sociala kontext.

6.2.6. Upplevd nytta, identitetsskapande & socialisering

Respondenterna blev motiverade till att använda sig av e-boken, då dess arbetsrelevans – och därmed den upplevda nyttan – var hög, då funktionerna, tillgängligheten och den uppdaterade informationen var väl lämpad för studiesammanhang (jmf. Venkatesh & Davis, 2000). Respondenterna kunde även bli motiverade till att använda e-boken, då e-boken var en obligatorisk del av studierna. Enligt TAM är den subjektiva normen de förväntningar som finns på individen att använda vissa system, och som utgör en aspekt av hur den upplevda nyttan för objektet värderas. Det kan hos individen finnas motstridigheter till att anpassa sig men att förväntningarna hos överordnande till slut kan komma motivera individen till att föga sig till dessa förväntningar (jmf. Venkatesh & Davis, 2000). Respondenterna upplevde förväntningar från sina överordnade – det vill säga sina lärare – att använda e-böcker, och kan därmed bli motiverade till detta. Dock är det av intresse att lyfta det faktum att beroende på hur respondenterna upplevde e-bokens nytta för studierna även kunde förstärka eller förstärka deras uppfattning av den subjektiva normen. Respondenternas uppfattning av de förväntningar som fanns på att använda e-boken kunde påverka den upplevda nyttan, men hur pass hög den upplevda nyttan hos e-boken är, kan också påverka hur användaren upplever dessa förväntningar. De respondenter som upplevde nyttan hos e-boken stor, och alltså var positiva till e-boken, kan ha upplevt att det inte funnits något tvång till att använda e-boken. Medan de som ansåg den upplevda nyttan hos e-boken som låg, och var negativa till den, upplevde en stark känsla av tvång till att använda den, vilket i sin tur kunde bidra till att individen blev ännu mindre motiverad till att använda e-boken. Det kan således finnas ett stort yttre tvång att använda e-boken, men om respondenten upplever att e-boken har stor nytta kan det påverka upplevelsen av tvång, då respondenten känner sig inte tvingad att använda e-boken eftersom denne upplever att e-boken har stor nytta.

Upplevd nytta är enligt TAM en linjär enkelriktad process där determinanterna påverkar den upplevda nyttan (Venkatesh & Davis, 2000), men vad studien visar är att riktningen också kan gå åt motsatt håll, alltså att upplevd nytta påverkar determinanterna, i detta fall upplevelsen av tvång och subjektiv norm, då studenter som upplever nytta av att använda e-boken inte heller anser sig vara tvingad att använda den.

Enligt symbolisk interaktionism är människor ständigt i en process där de utvecklas och förändras, där var och en utformar sitt sätt att tänka, känna och vara och på så vis skapas en personlig identitet (Griffin et al. 2014). E-boken användes till att representera och medvetet vittna om studentens karaktär, sociala ställning och talanger (jmf. Blumer, 1969). Utifrån hur e-bokens image stämde överrens med respondenternas image av sig själva motiverades de därmed till att använda eller att inte använda e-boken. På liknande vis beskriver TAM hur användningen av ett tekniskt objekt kan uppfattas som statushöjande, vilket i sin tur kan påverka den upplevda nyttan av objektet (jmf. Venkatesh & Davis, 2000). Det skulle innebära att till vilken grad som e-boken upplevs höja respondenternas status, påverkar till vilken grad e-boken upplevs ge nytta till respondenterna. Utifrån hur stor den upplevda nyttan är, blir därmed respondenten mer eller mindre motiverade.

Den typ som beskrevs som teknikintresserad och gärna ville ligga i framkant med nya tekniska utvecklingar kan liknas med Rogers (2003) teori om early adopters. I teorin beskrivs en early adopter som en trendsättare som intresserar sig för och omfamnar ny teknik innan de flesta andra. E-boken, som en ny innovation i den tekniska världen, kunde således fungera som ett sådant statushöjande objekt för de som beskrev sig själva som teknikintresserade och "tekniknördar", då e-boken passade in i deras identitetskapande. De blev därmed motiverade till att använda e-boken.

Den andra typen som beskrevs, som var mer traditionell, betonade den tryckta bokens kulturella värde. Bourdieu (1986) beskrev kulturellt kapital som det kapital en människa samlar på sig genom att vara kultiverad och anamma "finkultur". Om en individs image är att vara kulturell blir det därför viktigt att sträva efter att få högt kulturellt kapital, genom att konsumera "högkulturellt" innehåll som exempelvis tryckta böcker. Då tryckta böcker kan ses som symbol för kulturellt kapital kan det således fungera som en livsstilsmarkör (jmf. Gripsrud, 2011:23-25) för de som vill förmedla en image av sig själva som kulturella. Då antitesten till den tryckta boken sågs som e-boken bland respondenterna, stämde e-boken därför inte överrens med den image de ville uppvisa. Utifrån hur de värderade e-boken och hur mycket kulturellt kapital den hade, och i sin tur hur statushöjande den uppfattades, blev de därför omotiverade till att använda e-boken.

Med utgångspunkt i symbolisk interaktionism integrerar individer i sin sociala miljö genom att uppfatta saker och ting efter de tolkningar som gäller där och blir på så vis socialiserade (Blumer, 1969). Utifrån det här perspektivet är respondenterna en del av Göteborgs universitet och införlivar sig i den miljön genom att lära sig hur de tolkar, värderar och ser på företeelser inom den kontexten. Respondenterna tar del av sin sociala kontext – universitetet – och lär sig hur det fungerar genom socialisation (Griffin et al., 2014). Det kan innebära användandet av e-böcker kan motiveras av den sociala kontext respondenten tillhör, då det blir motiverade till att inte bryta mot normen i den sociala kontexten.

Respondenterna uppvisade en liknande inställning som hur de beskriver att deras kurskamrater och lärare hade gentemot kurslitteratur i e-boksformat. Detta skulle kunna vara ett uttryck för att respondenterna, kurskamraterna och lärarna tillhörde samma sociala kontext, och på så vis hade liknande inställningar (jmf. Blumer, 1969). Även det faktum att högskolelever och akademiker ofta ligger i framkant gällande att ta till sig tekniska utvecklingar (Bergström. & Höglund 2014b) kan därför skapa förväntningar i studentens omgivning att vara positiva till e-boken (jmf Blumer, 1969). I den socialiserande processen "att vara student" kan de på så vis bli motiverade till att anamma kurslitteratur i e-boksformat i sina studier.

6.2.6. Sammanfattning av hur svenska studenter motiverar sitt användande

Den ekonomiska aspekten spelade stor roll i respondenternas motiv till att använda e-boken. Även de tekniska funktionerna, lättillgängligheten och den uppdaterade informationen som formatet erbjöd motiverade respondenterna till användandet. Det framkom även att det inte alltid var respondenternas egna beslut som var motiv till användande, utan ibland var det ett resultat av att det var ett obligatoriskt moment i den kurs de läste. Utifrån den image respondenterna strävade efter kunde e-boken användas som en statusmarkör. Respondenterna blev även motiverade till att använda sig av e-boken utifrån deras sociala kontext, i socialiseringsprocessen till att bli studenter på universitet.

6.3. Hur svenska studenters inställning och attityder formas

Efter att ha studerat respondenternas inställning och attityd och vad som motiverar till användande, är det av intresse att undersöka hur respondenternas attityd och inställning har formats. Nedan besvaras och analyseras studiens sista frågeställning.

6.3.1. Erfarenhet och vana

Under intervjuerna diskuterades det med respondenterna om vilken inställning de hade haft till kurslitteratur i e-boksformat innan de testat det. Respondenterna berättade att de hade ogillat tanken av att läsa e-böcker. Utifrån tidigare upplevelser hade de inställningen att det var jobbigt att läsa på skärm, sitta länge framför datorn och att de hade varit nöjda med tryckta böcker. En respondent minns hur inställningen till e-boken var innan användningen:

“Jag kommer ihåg att jag tänkte att det inte är för mig, för att överlag så gillar jag inte att spendera mycket tid med teknik eller sitta många timmar framför en dator, och jag gillar att läsa vanliga böcker. Så jag var nog negativt inställd.” – Socionomstudent

Utifrån respondenternas perspektiv ansåg de att det inte fanns något behov av att förändra det beteende i vilket de konsumerade kurslitteratur. Inställningen var alltså från början negativ mot kurslitteratur i e-boksformat, så som respondenten nedan beskriver:

“Jag var skeptisk till att testa nånting nytt. Eftersom jag var bekväm med att läsa tryckta böcker så kändes de mest inte nödvändigt att ändra det beteendet och läsa saker på skärm.” – Journaliststudent

Respondenter som beskrev en negativ inställning till kurslitteratur i e-boksformat innan de testat det, vittnade dock om att deras inställning förändrats till att bli mer positiv under användandet, så som följande respondenter:

“Det är nog kanske mer vana, att man vet lite mer hur man använder e-böcker, man vet mer hur man söker upp det och så.” – Logopedstudent

“Jag tror bara att det är en vanesak, och jag håller på att vänja mig. Så jag är nog på väg bort ifrån papperskurslitteratur.” – Ekonomistudent

Ju mer respondenterna använt e-böckerna desto mer vana fick dem, vilket resulterade i att de kände sig mer bekväma och trygga i sitt användande, vilket i sin tur resulterade i en mer positiv inställning. Respondenterna blev således mer positiva till att använda e-böcker ju mer vana de hade.

6.3.2. E-boken i studieprocessen

Olika aspekter lyftes fram angående hur e-boken bidrog till att underlätta och förbättra, eller försämra och försvåra studieprocessen. Som tidigare nämnt beskrevs läsupplevelsen med e-boken som jobbig för ögonen, vilket kunde bidra till huvudvärk. Det här bidrog till att den tryckta boken föredrogs, då e-boken ansågs försämra studieprocessen, vilket i sin tur formade inställningen negativt. Aspekter som lyftes fram som förbättrade studieprocessen var bland annat att kunna markera i text, anteckna och att e-boken var smidig att förvara. De här sågs som användbara funktioner som e-boken erbjöd, och som upplevdes relevanta i deras studieprocess. Nedan beskriver en respondent vad som format dennes inställning gentemot kurslitteratur i e-boksformat:

”Vad tror du det är som har format inställningen?”

”Att kunna samla all litteratur på samma ställe, alltså låt säga i samma mapp på datorn, och ha all kurslitteratur för den här kursen. Och sen blir det ju på något sätt en helhetsgrej, så kan man öppna och anteckna i den och skriva och stryka under.” – Ekonomistudent

E-boken bidrog på så vis till studieupplevelsen och upplevdes således som användbar, vilket i sin tur formade respondenternas inställning till e-boken, då den sågs som relevant för studiesammanhanget. Utifrån hur respondenterna upplevde att e-boken bidrog till, eller försämrade, deras studieprocess, formades därmed deras inställningar gentemot kurslitteratur i e-boksformat.

6.3.3. Den känslomässiga upplevelsen

Respondenterna beskrev hur den känslomässiga upplevelsen bidrog till att forma deras inställning till e-boken. När respondenterna resonerade om deras känslor relaterade till e-böcker användes ord som “distanserande”, “har inget egentligt värde” och “går ej att knyta an till”. E-boken beskrevs som abstrakt och att den därför var svår att ha en känslomässig anknytning till.

“Det blir väl lite abstrakt att ha ett emotionellt värde till en fil på datorn.”

– Arbetsvetarstudent

Det blev tydligt att respondenterna upplevde en låg känslomässig investering i sina e-böcker. Det känslomässiga värdet, eller avsaknaden av det, var betydande i valet av bokformat, då det upplevda känslomässiga värdet skiljde sig mellan bokformaten. Även det sentimentala värdet ansågs spela roll, så som följande respondent beskriver:

“Jag tror att många tycker det är skönt att ha en bok, kanske av romantiska anledningar, men också för att man är van att läsa böcker sedan barnsben i det formatet.”

– Offentlig förvaltningsstudent

Respondenterna beskrev den känslomässiga investeringen och det emotionella värdet i förhållandet till tryckta böcker som större och mer äkta än till e-boken, som helt tycktes sakna erbjudandet av en känslomässig upplevelse. Respondenterna ansåg det svårt att relatera till något som bara är en fil på en dator.

“Det finns inget romantiskt att sitta med en pdf på datorn, och alltså, en fil som ligger på en dator kan man inte relatera till på något sätt, det är en text, på en pdf, det är några kilobytes minne, medan en bok är något man har i en bokhylla.” – Offentlig förvaltningsstudent

Att läsa tryckta böcker beskrevs som romantiskt, vackert och känslan var unik för just bokläsning. Avsaknaden av dessa aspekter hos e-boken bidrog på så vis till att forma en negativ inställning hos respondenterna till kurslitteratur i e-boksformat.

6.3.3.1. Distraction och koncentrationssvårigheter

Respondenterna upplevde störande moment i läsandet av e-böcker i form av stress och oro, då de blev distraherade och hade svårt att koncentrera sig på kurslitteraturläsningen. Det här bidrog till att den tryckta boken föredrogs, som respondenten nedan förklarar:

“Vad tycker du bäst om, tryckta böcker eller e-böcker?”

“Tryckta böcker. Det känns som att jag kan koncentrera mig bättre på en vanlig bok, att jag kan få lite ont i huvudet ibland med e-böcker, och att det kan vara lätt att göra annat, samtidigt, man går in på Facebook. Läser man en vanlig bok blir man mer skärpt och mer fokuserad på den, eller jag blir det.” – Socionomstudent

Respondenterna upplevde att det var distraherande att läsa på skärm i samband med studier, och att distraktionerna bidrog till koncentrationssvårigheter och upplevd stress, så som följande respondent berättar:

“Jag tror att distraheringar vid en dator gör att jag gör så mycket annat (brus i inspelningen) nöjesvärld och surfar, medan när jag läser en bok så gör jag bara det, då är min hjärna inriktad på att lära sig. Jag tror också det är lugnare för hjärnan med analoga böcker, alltså tryckta böcker.” – Offentlig förvaltningsstudent

Orsaken till känslan av distraktion tycktes vara att det medium, datorn, som respondenterna läste kurslitteratur i e-boksformat på, även erbjöd möjligheter till snabb avkoppling och förströelse via internet, vilket ansågs bidra till koncentrationssvårigheter och försvåring av inlärningsprocessen. Respondenten nedan beskriver denna upplevelse:

“Den avslappning som kommer med det (läsning av en tryckt bok) är ju svårare att hitta med en e-bok då man har internet och hela den världen framför sig också [...] Val och möjligheter är stressgivande och när jag sitter med en bok framför mig så måste jag lägga ifrån mig boken för att göra någonting annat, om jag har datorn eller läsplattan framför mig så kan jag alltid ‘taba’ och i stort sätt ta reda på vad som helst som händer precis just nu i hela världen, jag kan få fram en direktkamera på Tokyos gator och livestreama och kika på det om jag vill, jag menar, det finns egentligen ingen hejd på vad jag kan ta mig till med två knapptryckningar.” – Statsvetenskapsstudent

Respondenterna resonerade kring känslan av att läsa tung, ofta tråkig, kurslitteratur och på samma apparatur ha tillgång till internet och den frestande lättheten av att bara vara några knapptryck bort från sociala medier, nöjesläsning och andra förströelsemöjligheter som internet medför. Detta upplevdes som störande för deras koncentrationsförmåga och således störande för deras studieprocess.

6.3.3.2. Bristande tillit till teknik

Respondenter tog på eget initiativ upp att de hade en bristande tillit till tekniken, trots att de var vana teknikanvändare. Respondenterna beskrev en rädsla för att länkarna eller filerna som innehöll e-böckerna skulle försvinna, vilket formade en oro och osäkerhet gentemot kurslitteratur i e-boksformat. En respondent berättar:

“En av anledningarna till att jag i första hand skulle välja en tryckt bok är att det känns säkrare, den kommer inte försvinna om min dator kraschar eller om jag på något sätt tappar bort den på datorn.” – Journaliststudent

Inställningen till kurslitteratur i e-boksformat upplevdes negativt utav de respondenterna som saknade förtroende för teknik och e-boken betraktades enbart som en fil på datorn som kunde försvinna. Detta visar på att det inte bara är respondenternas upplevda känslovärd just mot e-boken som är av betydande faktor för formandet av inställningen gentemot kurslitteratur i e-boksformat, utan även att personen behöver känna tillit till den teknik och det medium som används.

6.3.4. Det digitala samhället

Hur den övergripande attityden i samhället ter sig angående ny teknik och nya tekniska lösningar hade enligt respondenterna stor betydelse i formandet av deras attityd och inställning. De ansåg att dagens samhälle efterfrågar allt mer teknik och digitala lösningar och att detta tenderade att forma deras inställning. En respondent förklarade varför denne tror att e-boken används:

“Det kan vara den tekniska revolutionens behag, att man vill hänga med i det nya.”
– Medie- och kommunikationsstudent

Respondenterna beskrev även hur den digitala utvecklingen påverkar samhället i en riktning där användandet av e-böcker i studier blir allt mer accepterat.

“IT-utvecklingen går ju bara åt ett håll så jag tror e-böcker definitivt kommer bli vanligare. Man köper iPads till grundskolor, det blir mer och mer virtuellt i skolan och så, så jag tror att det kommer att explodera när det kommer en bra tjänst för e-böcker.”
– Offentlig förvaltningsstudent

Respondenterna menade att hur samhället generellt förhåller sig till teknik och nya tekniska utvecklingar blir en del i formandet av deras inställning, där e-boken skulle kunna ses som en del av detta. Respondenten nedan förklarar vad som har format dennes positiva inställning gentemot e-boken:

”Vad tror du då har format den positiva inställningen?”
”Jag är av en generation som ändå har hyfsat bra teknikvana och lever med tekniken varje dag och läser mycket digitalt, jag tror det har hjälpt mycket.” – Journaliststudent

Hur samhällets – alltså den större sociala kontext som respondenterna tillhörde – inställning såg ut gentemot teknik och e-boken uppfattades därför vara en del av formandet av respondenternas inställning.

6.3.5. Meningsskapande, affektiva responser & socialisering

I enlighet med symbolisk interaktionism, skapas mening via interaktion, med en person eller ett objekt (jmf. Blumer, 1969). Utifrån detta perspektiv skulle därför e-bokens mening kunna skapas för studenterna vid användandet. Vad e-boken har för mening för studenten kan avgöra hur studentens inställning formas till e-boken, då människor tenderar att agera gentemot ett objekt utifrån den mening som dessa objekt har för dem (jmf. ibid.). Studenternas inställning gentemot e-boken skulle därför kunna formas i interaktionen med e-boken.

Under intervjuerna framkom det att användandeprocessen var en del av hur respondenternas attityder gentemot e-boken formades, då erfarenhet och vana sågs som betydande aspekter för formandet av inställning till kurslitteratur i e-boksformat. Införskaffad vana kan innebära att strategier med tiden utvecklas för användandet av e-böcker, exempelvis behärskandet av

funktioner, kunskap om var e-böcker finns tillgängliga och utvecklad vetenskap om hur e-böcker används. I dessa resonemang förekommer kunskap och erfarenhet som betydande aspekter för förandet av inställning till kurslitteratur i e-boksformat, vilket därmed betonar de kognitiva processernas betydelse (jmf Eagly & Chaiken, 1993:14-15). Att använda, utveckla kunskap och införskaffa vana genom användning av e-böcker tenderade att forma respondenternas attityd till att bli mer positiv gentemot e-böcker.

Den meningsskapande process som enligt symbolisk interaktionism pågår mellan en person och ett objekt, skulle även kunna innebära hur respondenterna tolkade användandet, det vill säga, hur användbart objektet är för personen, eller hur användaren upplever nyttan med objektet. Enligt TAM beskrivs upplevd nytta som hur användaren upplever att objektet förbättrar deras arbetsinsats. Finns det dock inte en förståelse för hur e-boken underlättar studierna kommer upplevelsen av användbarheten bli negativ, och i sin tur inställningen. (jmf Venkatesh & Davis, 2000). Då respondenterna upplevde att det fanns en korrelation mellan att läsa kurslitteratur i e-boksformat och effektiv kunskapsinhämtning upplevde de därför positiva intentioner för fortsatt användning av kurslitteratur i e-boksformat, vilket i sin tur formade en positiv inställning. Det fanns därför en relation mellan hur inställningen till kurslitteratur i e-boksformat såg ut och respondenternas värdering av e-bokens upplevda nytta.

Det framkom tydligt att respondenterna inte ansåg att e-boken erbjuder samma känslomässiga upplevelse som den tryckta boken. Trots att respondenterna såg de kognitiva fördelarna med e-böcker saknades känslomässiga responser i e-boksanvändandet. Tendenser av likgiltighet och apatiska känslor gentemot e-böcker påträffades hos respondenterna, vilket kan bero på avsaknaden av emotionellt värde. Avsaknaden av det känslomässiga värdet tycks vara ett av de största hindren för förandet av en positiv inställning till e-böcker. I teoriavsnittet "Kognitiva, affektiva och beteenderesponser" beskrivs hur personer som utvärderar ett attitydobjekt som negativt har större benägenhet att uppleva negativa affektiva reaktioner och osannolikt upplever positiva affektiva reaktioner (Eagly & Chaiken, 1993:11-12). Respondenternas resonemang om känslor till e-boken under intervjuutifrånen har haft en negativ ton och känslomässiga fördelar med e-boken har inte nämnts, och kan därför ha format en övergripande negativ inställning till kurslitteratur i e-boksformat. Om därför enbart känslor spelat in på preferensen av format skulle den tryckta boken varit överlägsen.

Respondenternas känslomässiga upplevelse av distrahering och stress som uppstod vid läsandet på en teknisk apparat, resulterade i en ineffektiv studieprocess, vilket i sin tur bidrog till förandet av en negativ attityd gentemot kurslitteratur i e-boksformat (jmf Eagly & Chaiken, 1993:14). På grund av den negativa upplevelsen valde respondenterna hellre att läsa en tryckt bok än en e-bok. Utifrån ett attityd-teoretiskt perspektiv visar detta på hur affektiva processer och hur respondenterna tolkar användandet är väsentligt i förandet av inställning och attityd (ibid.). Även bristen av tillit till teknik kan ses som en känslomässig upplevelse. Denna bristande tillit skulle kunna vara ett uttryck för det som utifrån TAM beskrivs som datorångest – den grad av oro en individ upplever inför att använda tekniska objekt – som kan påverka den upplevda användarvänligheten, vilket i sin tur kan vara en del i förandet av användarens inställning gentemot e-boken (jmf. Venkatesh & Davis, 2000).

Den större sociala kontexten – det moderna samhället – skulle även den kunna vara en del i socialiseringsprocessen. Då teknik blir allt vanligare i samhället blir även människor allt mer vana vid teknik. Användandet av teknik blir på så vis en del av människors vardag, och ses därmed allt mer som normen. Då studenter befinner sig i en social kontext där teknik är en del

av normen, kan på så vis en positiv inställning till teknik formas. Detta i sin tur kan uppmuntra till vidare användning av och en positiv inställning till e-boken (jmf Blumer, 1969).

6.3.6. Sammanfattning av hur svenska studenters inställningar och attityd formas

Respondenterna beskrev hur deras inställning gentemot kurslitteratur i e-boksformat formats utifrån olika aspekter. Till att börja med upplevde de att erfarenheten och vanan av att använda e-boken bidrog till att med tiden skapa en mer positiv inställning gentemot kurslitteratur i e-boksformat. Även respondenternas upplevelse av hur e-boken förbättrade eller försämrade deras studieprocess var bidragande till att forma inställningen.

Respondenterna beskrev den känslomässiga upplevelsen som uppstod i användandet av e-boken som viktig för hur deras inställning formades, då aspekter som saknad av känslomässigt värde, känsla av distraktion, stress, koncentrationssvårigheter och bristande tillit till tekniken gemensamt utgjorde en negativ upplevelse, och på så sätt formade en negativ inställning. Den generella inställningen gentemot teknik i samhället tycktes även det vara en aspekt som formade deras inställning gentemot e-boken, då de upplevde att samhällets inställning formade deras egen.

6.4 Koppling till tidigare forskning

Studiens resultat har i flera aspekter liknat de resultat som tidigare forskning genererat. Respondenternas inställning formades utifrån deras erfarenheter och vana av att använda e-boken, vilket sammanfaller med tidigare studier utförda i USA (Gueval, 2015) och i Malaysia (Noorhidawati & Gibb, 2008), som visade att ju mer studenter använder sig av e-boken, desto mer positiv inställning formas gentemot den. Respondenterna formade även en positiv inställning till kurslitteratur i e-boksformat om de upplevde att e-boksformatet var användbart och förbättrade deras studieprocess, vilket även det överensstämmer med resultatet av tidigare forskning (jmf. Shin, 2011). Även det faktum att respondenterna inte tyckte att e-boken erbjöd samma känslomässiga upplevelse som den tryckta boken har framkommit i tidigare forskning (jmf. Shin, 2011). Trots att respondenterna såg de kognitiva fördelarna med e-boken saknades känslomässiga responser i e-boksanvändandet, vilket anses vara en betydande faktor för formandet av inställningen till e-böcker även i tidigare forskning (jmf. Ibid.; Lam et al., 2009). Tidigare forskning pekar på att avsaknaden av känslomässigt värde tycks vara ett av de största hindren för formandet av en positiv inställning till e-böcker (jmf. Shin, 2011).

Studien sammanfaller även med vad tidigare forskning visat gällande den negativa inställningen hos studenter gentemot läsoplevelsen och användarvänligheten (Shelburne, 2009), att de aspekter med e-boken som sågs som fördelar var att formatet var sökbart och tillgängligt dygnet runt (ibid.), att studenterna helst använder både tryckta och digitala källor parallellt (Martin & Quan-Haase, 2013), och att studenter föredrar att läsa långa texter i tryckt format, medan, medan de föredrar e-boken vid faktaletande och sökande i texten (Shin, 2011).

7. Slutdiskussion

7.1. Sammanfattning

Syftet med studien var att undersöka svenska studenters inställning och attityd till kurslitteratur i e-boksformat, hur den motiveras samt formas. Detta undersöktes utifrån tre frågeställningar: hur respondenternas inställningar såg ut, vilka motiv respondenterna hade till sitt e-boksanvändande, och vad som format respondenternas inställning gentemot kurslitteratur i e-boksformat.

Utifrån det analyserade materialet kunde tre huvudtyper angående attityd och inställning till e-boken utkristalliseras. Den första typen var de som var negativa till e-boken och som föredrog den tryckta boken, då e-boken upplevdes försämra läsoplevelsen, svår att hantera och sakna värde. Den andra typen var de som var både negativa och positiva, då de såg både för- och nackdelar med e-boken, då de ansåg de tekniska funktionerna och lättillgängligheten som positiva, medan de tyckte det var skönare att läsa tryckta böcker. De ansåg även att olika sorts litteratur lämpade sig olika bra för formaten. Den tredje typen var de som var positiva till e-boken och som såg det som ett nytt medium med nya möjligheter.

Motiv till att använda e-boken var den ekonomiska aspekten, de tekniska funktionerna, lättillgängligheten och tillgången till uppdaterad information. Användandet kunde även bero på tvång från yttre influenser, så som att e-böckerna stod med på kurslitteraturlistorna på deras kurser. E-bokens image kunde även motivera till att använda e-boken, då e-boken kunde betraktas som ett nytt medium med nya möjligheter motiverades därför användandet då den kunde höja användarens status. Men det fanns även de som ansåg att e-bokens image saknade känsla och kulturellt värde, vilket bidrog till att de inte ville använda den. Den sociala kontexten, så som lärare och andra studenter på universitetet, motiverade även den till användandet då det inom kontexten var socialt accepterat att använda e-böcker.

Hur respondenternas inställning och attityd till e-böcker formades stämde i flera aspekter överrens med vad tidigare forskning visat, där de tre mest återkommande faktorerna i förandet av studenters inställning gentemot e-boken var erfarenhet, eller vana, den känslomässiga aspekten samt hur de upplever e-bokens användbarhet. Dessa faktorer förekom även till stor del i denna studie. I studien framkom det även att samhällets generella inställning gentemot teknik även tycktes forma respondenternas inställning gentemot e-boken.

För att förstå och förklara hur svenska studenters inställningar och attityder ser ut, motiveras och formas har aspekter och processer som identitetskapande och image, den sociala kontexten och socialisering, kognitiva och affektiva responser, samt den upplevda nyttan och användarvänligheten använts som tolkningsram.

7.2. Slutsats

Studiens resultat visar på att e-bokens framtid och utbredning inte är självklar att förutspå. Det finns de som är överhängande positiva till e-böcker, men det finns även de som är överhängande negativa eller likgiltiga gentemot e-böcker.

Dock visar studien att inställningen gentemot kurslitteratur i e-boksformat skulle vara betydligt mer positiv än gentemot e-böcker generellt. Vad som utläses som kurslitteratur i e-boksformats främsta nackdelar, att den saknar känsla, att ögonen fortare blir trötta och att det upplevs jobbigt att läsa på skärm är aspekter som mer rör e-boken på ett generellt plan än

just kurslitteraturläsning. De positiva aspekterna med e-boksformatet är däremot väldigt specifika till just kurslitteraturläsning, så som att kunna söka i text och använda funktioner samt tillgång till uppdaterad forskning, men också aspekter som omfattar studenternas livsstil som pris och tillgänglighet formar studenternas inställning till kurslitteratur i e-boksformat positivt. Utifrån detta kan en slutsats dras att studenter är positiva till att använda kurslitteratur i e-boksformat i sina studier men är skeptiska till e-boksformatet generellt.

7.3. Studiens bidrag samt förslag till vidare forskning

Då det uppdrag som ligger till grund för studien är av vetenskaplig karaktär innefattar förslag till vidare forskning även de rekommendationer som presenteras till studiens uppdragsgivare. Under genomförandet av studien har vissa aspekter och faktorer kommit fram som haft stor betydelse för hur respondenternas inställning sett ut men som inte tagits upp i tidigare forskning kring studenter och e-boken. Det som specifikt talade emot kurslitteratur i e-boksformat var studenternas upplevelse av att det var distraherande att läsa kurslitteratur på ett medium som samtidigt erbjuder en ständigt närvarande möjlighet till snabb avkoppling och förströelse via internet, vilket bidrog till koncentrationssvårigheter i deras studier. Då just koncentrationssvårigheter kan vara en negativt betydande faktor på studenters studieprocess blir det av intresse att vidare studera. En annan komponent som formade respondenternas inställning till e-boken var det faktum att det fanns en avsaknad av tillit gentemot teknik, som hade betydelse för hur respondenterna förhöll sig till och upplevde användandet av e-boken. Även detta är av intresse att vidare studera, då denna aspekt inte påträffats i tidigare forskning och kan ha betydelse för e-bokens utbredning även på ett mer generellt plan. Andra aspekter som lyfts fram i studien, och som inte heller tycks ha studerats i tidigare forskning, var de socialiserande samt identitetskapande processerna hos studenter, vad image och den sociala kontexten kan ha för betydelse för motiverandet och formandet av deras inställning gentemot e-böcker. Det här kan vara av intresse för framtida forskning att vidare studera.

7.4. Egen diskussion

En framtida efterfrågan på kurslitteratur i e-boksformat skulle kunna leda till att studenter överger den tryckta boken i förmån för den digitala e-boken, beroende på hur utbud, tekniktillgång och pris ser ut. En av de mest påtagliga orsakerna till att respondenterna var positiva till kurslitteratur i e-boksformat var att det ofta var gratis, speciellt då priset på tryckt kurslitteratur ses som relativt dyr. Det går således att spekulera om de konsekvenserna e-boksmarknaden kan stå inför om studenter fortsatt får tillgång till gratis digital kurslitteratur, då författare, forskare, förlag och andra aktörer i produktionskedjan fortfarande ska ha betalt. Som nämnt tidigare i studien är betalningsviljan för digitala produkter låg. Produkter på internet upplevdes inte ha samma ekonomiska och känslomässiga värde som fysiska produkter, och respondenterna ansåg därför att det inte berättigade samma pris. Denna komplexitet går att jämföra med vad tidningsbranschen just nu erfar. Människor är vana vid att inte behöva betala för onlinebaserat material och är således negativa till att betala för nyheter som publiceras på plattformar på internet eller för filer som skulle kunna försvinna. Däremot finns inte samma motvilja till att betala för nyheter i en tryckt tidning. Samhället utvecklas mot att bli allt mer digitaliserat, men det finns en allmängiltig åsikt om att digitalt innehåll inte är värt att betala för. Det här blir ekonomiskt ohållbart för producenter och distributörer. Det här kan innebära att e-boksmarknaden står inför samma problematik om oviljan att betala för e-böcker kvarstår.

Referenser

- Bergström, A. & Höglund, L. (2014a). *A national survey of early adopters of e-book reading in Sweden*. Information research, vol. 19 no. 2
- Bergström, A. & Höglund, L. (2014b) *E-boken: möjligheter och hinder i Annika Bergström & Henrik Oscarsson (red) Mittfåra & marginal*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Bergström, A. & Höglund, L. (2015) *E-boken – i skuggan av den tryckta*. I A. Bergström, B. Johansson, H. Oscarsson & M. Oskarson (red) *Fragment (s. 481-493)*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Bergström, A., Johansson, B., Oscarsson, H. & Oskarson, M. (2015). *Fragment*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Blumer, H. (1969). *Symbolic interactionism: perspective and method*. Englewood Cliffs, N.J: Prentice-Hall.
- Bohner, G. & Wänke, M. (2002). *Attitudes and attitude change*. Hove: Psychology Press.
- Boorstin, D.J. (1992[1987]). *The image: a guide to pseudo-events in America*. New York: Vintage Books.
- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In J. Richardson (Ed.) *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*. New York: Greenwood, s.241-258.
- Cassidy, E.D., Martinez, M. & Shen, L. (2012) *Not in Love, or Not in the Know? Graduate Student and Faculty Use (and Non-Use) of E-Books*. The Journal of Academic Librarianship Volume 38, Issue 6, Pages 326–332
- Chaiken, S. & Stangor, C. (1987) *Attitude and attitude change*. Annual Review of Psychology. 1987, Vol. 38 Issue 1, p575. 56p.
- Charon, J. M. (2004). *Symbolic Interactionism – An Introduction, An Interpretation, An Integration*. New Jersey: Pearson Education.
- Chia-Chen, C. & Hsiu-Sen, C. (2014) *Exploring switch intention of users' reading behaviour: An e-book reader case study*. The Electronic Library, Vol. 32 Iss: 4, pp.434 – 457
- Davis, F. (1989). *Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology*. *MIS Quarterly*, 13(3), 319-340.
- Davis F., Bagozzi R. & Warshaw P. (1989). *User Acceptance of Computer Technology: A Comparison of Two Theoretical Models*. Management Science Vol. 35 No. 8, s.982- 1003.
- Druckman, J.N., & Lupia, A. (2000) *Preference Formation*. Annual Review of Political Science, 3, 1-24.
- Eagly, A.H. & Chaiken, S. (1993) *The psychology of attitudes*. Fort Worth, Tex.: Harcourt.

- Esaiasson, P. (2007). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. (3., [rev.] uppl.) Stockholm: Norstedts juridik.
- Fazio, H. R., Powell, C. M., & Williams, C. J. (1989) *The role of Attitude Accessibility in the Attitude-to-Behaviour Process*. *The Journal of Consumer Research*, 16, 280-288
- Fishbein, M., & Ajzen, I. (1975). *Belief, Attitude, Intention, and Behavior: An Introduction to Theory and Research*. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Fishbein, M., & Ajzen, I. (1980) *Understanding attitudes and predicting social behavior*. Englewood Cliffs, N.J. : Prentice-Hall, cop.
- Giddens, A. (2005). *Modernitet och självidentitet: självet och samhället i den senmoderna epoken*. Göteborg: Daidalos.
- Griffin, E., Ledbetter, A. & Sparks, G. (2014). *A first look at communication theory*. (Ninth Edition.)
- Gripsrud, J. (2011). *Mediekultur, mediesamhälle*. (3., [bearb.] uppl.) Göteborg: Daidalos.
- Gueval, J., Tarnow, K. & Kumm, S., (2015) *Implementing e-books: Faculty and student experiences*. *Teaching and Learning in Nursing* Volume 10, Issue 4, Pages 181–185
- Göteborgs universitet. (2016). *Forskning*. Hämtad 2016-01-07, från <http://www.gu.se/forskning>
- Helkama, K., Myllyniemi, R. & Liebkind, K. (2000). *Socialpsykologi: en introduktion*. (1. uppl.) Malmö: Liber.
- Hull, R., & Lennie, M. (2010, November 15). *Why e-textbooks just make sense: An academic and a literary agent explain*. *Publishers Weekly*. Retrieved from: <http://publishersweekly.com>
- Jansson, A. (2001). *Image culture: Media, consumption and everyday life in reflexive modernity*. Diss. Göteborg: Univ., 2001. Göteborg.
- Jeong, H. (2012) *A comparison of the influence of electronic books and paper books on reading comprehension, eye fatigue, and perception*, *The Electronic Library*, Vol. 30 Iss: 3, pp.390 - 408
- Jin, C.H., (2014) *Adoption of e-book among college students: The perspective of an integrated TAM*. *Computers in Human Behavior* Volume 41, Pages 471–477
- King W. R., He j. (2006). *A meta-analysis of the technology acceptance model*. *Information & Management* 43, s.740-755.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur
- Lam P, Lam S-L, Lam J, & McNaught C (2009) *Usability and usefulness of ebooks on PPCs*. *Australasian Journal of Educational Technology* 25(1): 30–44.

Lamothe, A.R., (2013) *Factors Influencing the Usage of an Electronic Book Collection: Size of the E-book Collection, the Student Population, and the Faculty Population*. *College & Research Libraries* vol. 74 no. 1 39-59

Lebert, M. (2009). *A short history of e-books*. NEF, University of Toronto

Lendino, J. (2014, 18 maj). Entourage edge. *PCmag*. Hämtad från <http://in.pcmag.com/ebook-readers/54152/news/entourage-edge>

Liao C., Palvia P., Chen J-L. (2009). *Information technology adoption behavior life cycle: Toward a Technology Continuance Theory (TCT)*. *International Journal of Information Management* 29, 2009, s.309-320.

Mangen, A., Walgermo, B. & Brønnick, K. (2013). *Reading linear texts on paper versus computer screen: Effects on reading comprehension*. *International Journal of Educational Research* 58 61–68

Martin, K. & Quan-Haase, A. (2013). *Are e-books replacing print books? tradition, serendipity, and opportunity in the adoption and use of e-books for historical research and teaching*. *J. Am. Soc. Inf. Sci.*, 64: 1016–1028. doi: 10.1002/asi.22801

Muir, L. & Hawes, G. (2013) *The Case for e-Book Literacy: Undergraduate Students' Experience with e-Books for Course Work*. *The Journal of Academic Librarianship* Volume 39, Issue 3, Pages 260–274

Nicholas, D., Rowlands, I., Clark, D., Huntington, P., Jamali, H. & Ollé, C. (2008) *UK scholarly e-book usage: a landmark survey*, *Aslib Proceedings*, Vol. 60 Iss: 4, pp.311 - 334

Noorhidawati, A. & Gibb, F. (2008) *How students use e-books - reading or referring?* *Malaysian Journal of Library and Information Science*, 13 (2). pp. 1-14. ISSN 1394-6234

O'Hare, S. & Smith, A. (2012) *The Customer Is Always Right? Resistance from College Students to E-Books as Textbooks*. *Kansas Library Association College and University Libraries Section Proceedings*: Vol. 2: No. 1.

Ohlsson, A. (u.å.). *E-bokens utveckling i Sverige*. Hämtad 31 november, 2015, från IT-universitetet, <http://www.ituniv.se/forskning/vetenskapsradet--det-digitaliserade-samhallet/lars-hoglund>

Pinto, M., Pouliot, C. & Antonio, J., (2014) *E-book reading among Spanish university students*. *The Electronic Library*, Vol. 32 Iss: 4, pp.473 - 492

Premkumar G., Bhattacharjee A. (2008) *In: Explaining information technology usage: A test of competing models*. *Omega* 36, s.64-75

Rogers, E.M. (2003). *Diffusion of innovations*. 5th ed. New York, NY: The Free Press.

Scott, J. (2014) *A Dictionary of Sociology* (4 ed.) Oxford University Press.

Shelburne, W.A. (2009) *E-book usage in an academic library: User attitudes and behaviors*. Library Collections, Acquisitions, and Technical Services Volume 33, Issues 2–3,, Pages 59–72

Shin, D.H. (2011) *Understanding e-book users: Uses and gratification expectancy model*. New Media & Society vol. 13 no. 2 260-278

Universitetskanslersämbetet. (2015). *Universitet och högskolor: årsrapport 2015*. (UKÄ rapportserie, nr 2015:8). Stockholm: Universitetskanslersämbetet. Från <http://www.uka.se/download/18.6e65a54814c9d64344d17c3c/1440071514314/arsrapport-2015.pdf>

Venkatesh V., Bala H. (2008). *Technology Acceptance Model 3 and a Research Agenda on Interventions*. Decision Sciences Vol. 39 No. 2, May 2008, s.273-314.

Venkatesh V., Davis F. (2000). *A Theoretical Extension of the Technology Acceptance Model: Four Longitudinal Field Studies*. Management Science Vol. 46 No. 2, Feb 2000, s.186-204.

Walton, E.W. (2014) *Why undergraduate students choose to use e-books*. Journal of Librarianship and Information Science vol. 46 no. 4 263-270

Woody, W.D., Daniel, D.B., & Baker, A.C.,. (2010) *E-books or textbooks: Students prefer textbooks*. Computers & Education Volume 55, Issue 3, Pages 945–948

Worlock, K. (2009) *E-books market size, share and forecast report*. Burlingame CA: Outsell Research.

BILAGA 1

Respondentgalleri

Ekonomistudent

Man, 26 år.

Studerat vid universitetet i tre och ett halvt år. Läser Master of science in innovation and Industrial management på Handelshögskolan som är en del av Göteborgs universitet. Kom i kontakt med kurslitteratur i e-boksformat för tre år sedan.

Arbetsvetarstudent

Kvinna, 25 år.

Studerat på universitetet i tre år. Läser Arbetsvetarprogrammet vid Göteborgs universitet och är på sin femte termin. Kom i kontakt med kurslitteratur i e-boksformat under första terminen.

Journalistikstudent

Man, 24 år.

Studerat på universitetet i fyra och ett halvt år. Läst på Journalistprogrammet i ett och ett halvt år på Göteborgs universitet, tidigare tre år på Europaprogrammet också vid Göteborgs universitet. Kom i kontakt med kurslitteratur i e-boksformat för fem år sedan.

Socionomstudent

Kvinna, 24 år.

Studerat på universitetet i två och ett halvt år. Läser Socionomprogrammet vid Göteborgs universitet och är på sin fjärde termin. Kom i kontakt med kurslitteratur i e-boksformat för första gången då hon studerade en kurs innan programmet.

Offentlig Förvaltningsstudent

Man, 25 år.

Studerat på universitetet i ett år. Läser Offentlig förvaltningsprogrammet vid Göteborgs universitet, andra terminen. Kom i kontakt med kurslitteratur i e-boksformat för mindre än ett år sedan.

Logopedstudent

Kvinna, 23 år.

Studerat på universitetet i ett och ett halvt år. Läser Logopedprogrammet vid Göteborgs universitet och är på sin tredje termin. Kom i kontakt med kurslitteratur i e-boksformat under andra terminen.

Statsvetarstudent

Man, 27 år.

Studerat på universitetet i fem år. Läser Statsvetenskapliga programmet vid Göteborgs universitet och är på sin femte termin. Studerade filosofi tidigare på universitetet och kom då i kontakt med kurslitteratur i e-boksformat för första gången.

Medie- och kommunikationsstudent

Kvinna, 24 år.

Studerat på universitetet i två och ett halvt år. Läser på Medie- och kommunikationsvetenskapliga programmet vid Göteborgs universitet och är på sin fjärde termin. Kom i kontakt med kurslitteratur i e-boksformat under gymnasiet.

BILAGA 2

Analyschema

Analys utifrån attitydforskning

Affektiva processer

- Respondenternas övergripande inställning gentemot kurslitteratur i e-boksformat
positiv, neutral eller negativ
- Om respondenterna anser att det emotionella värdet skiljer sig mellan den tryckta och den digitala kurslitteraturen
- Hur detta i sådana fall påverkade respondenternas inställning
- Hur respondenterna beskriver den emotionella kopplingen till materiella ting
- Om respondenternas förtroende till den tryckta och den digitala kurslitteraturen skiljer sig
- Hur förtroendet påverkar respondenternas inställning
- Hur respondenterna beskriver den emotionella läsoplevelsen

Kognitiva processer

- Respondenternas tidigare erfarenheter av kurslitteratur i e-boksformat
- Hur ofta respondenterna använder kurslitteratur i e-boksformat
- När respondenternas användande av kurslitteratur i e-boksformat inleddes
- Hur respondenternas uppfattningar såg ut innan användandet
- Hur respondenternas uppfattningar ser ut nu
- Vad som påverkat dessa uppfattningar
- Hur respondenternas kunskapsnivå ser ut gällande kurslitteratur i e-boksformat

Analys utifrån TAM

Upplevd användarvänlighet

- Hur respondenternas inställning till teknik ser ut
- Hur respondenterna upplever den fysiska läsoplevelsen gällande e-böcker
- Om respondenterna upplever tvång till att använda kurslitteratur i e-boksformat
- Hur respondenterna uppfattar den externa kontrollen
- Vad de anser om e-bokens objektiva användbarhet

Upplevd nytta

- Vilka sociala influenser som respondenterna påverkas av
- Hur läsförståelsen av kurslitteratur i e-boksformat ser ut
- Hur respondenterna upplever arbetsrelevansen med e-boken
- Hur utmatningskvalitén upplevs
- Hur respondenterna ser på e-bokens image

BILAGA 3

Intervjuguide

Presentation

Vi skriver uppsats om hur studenters inställning till kurslitteratur i e-boksformat formas. Vi intervjuar 8 st studenter vid GU, som går olika program.

Begreppsdefinition av e-bok

PDF:er. Utdrag ur riktiga böcker i digital form + hela böcker i digital form. Med kurslitteratur i e-boksformat menar vi digital litteratur som är relevant till dina studier.

Intervjufrågor

A.

- Namn?
- Ålder?
- Program? Termin?
- Hur länge har du studerat på universitetet?
- Har ni mycket kurslitteratur på ditt program?
- Hur brukar du få tag på kurslitteratur (beställer från ex. Adlibris, beställa från bibliotek, beställa långt innan, andrahand, stressade)?
- Vilken teknisk utrustning för att läsa e-böcker har du tillgång till? (ex- läsplatta, Kindle, dator, Smartphone) Vad föredrar du? Varför?
- Anser du dig ha stor teknikvana? Hur upplever du användningen av ny teknik/program? Hur upplever du nya tekniska utvecklingar?

B.

- När var första gången du kom i kontakt med en (generell) e-bok?
- Läste du e-böcker innan du började på universitet?
- När var första gången du kom i kontakt med kurslitteratur i e-boksformat?
- Hur ser fördelningen ut på användandet av e-böcker/tryckta på ditt program? (50/50, bara e-böcker/tryckta, 80/20...)
- Varför började du läsa kurslitteratur i e-boksformat? (obligatoriskt, tipsad, gratis, osv.)
- Vad var din attityd till kurslitteratur i e-boksformat innan du testade det? (om man kommer ihåg) Förändrades attityden efter att testade kurslitteratur i e-boksformat?
- Vad var ditt första intryck när du väl läste kurslitteratur i e-boksformat?
- Har din inställning förändrats något sedan dess?
- Varför tror du den har förändrats/inte förändrats? (Har användandet av e-boken förändrat inställningen till den?)
- Hur ofta läser du e-böcker? (1 gång i år/månad/vecka/dag)
- Vad för kvalitéer med kurslitteratur i e-boksformat får dig att vilja fortsätta använda dem?
- Vad föredrar du: tryckta böcker eller e-böcker? Har det alltid varit så? Varför är det så?
- Vad påverkar ditt val (om du har ett val) av bokformat?

C.

- Hur ser du på mobiliteten som e-böcker erbjuder? (Ha flera böcker i en dator)
- Hur tänker du kring miljövänlighet? Är det ett argument för att använda kurslitteratur i e-boksformat?
- Är förvaring ett argument för att använda sig av kurslitteratur i e-boksformat?
- Hur viktig är den tillgänglighet (att den finns tillgänglig 24/7 och att man kan låna hemifrån) som kurslitteratur i e-boksformat erbjuder när det kommer till att välja format?

D.

- Vad tycker du saknas i kurslitteratur i e-boksformat?
- Upplever du en känslomässig investering i tryckta böcker? Skiljer sig upplevelsen mellan tryckta böcker och e-böcker? Hur då? Varför, varför inte?
- Har det någon betydelse i val av bokformat gällande kurslitteratur?
- Har omslaget någon betydelse?
- Har tryckt kurslitteratur enligt dig högre kulturellt status än kurslitteratur i e-boksformat? Varför?

E.

- Är det vanligt att använda kurslitteratur i e-boksformat på ditt program? Bland dina kurskamrater? Bland dina vänner?
- Hur tror du att andra, studiekamrater/vänner, upplever kurslitteratur i e-boksformat? Upplever du att det finns en efterfrågan på kurslitteratur i e-boksformat? Vad tror du detta beror på?
- Var det på ditt initiativ som du började använda kurslitteratur i e-boksformat? Om inte: vem "tvingade" dig, och hur upplevde du det?
- Känner du press ifrån lärare eller skolan att läsa kurslitteratur i e-boksformat?

F.

- Hur har du hittat din kurslitteratur i e-boksformat? Laddar ner/ bibliotek/ Google/ vänner som delar/köper/intranät? Fungerar det sättet?
- Har du lånat kurslitteratur i e-boksformat på bibliotek någon gång? Vad anser du om biblioteket utbud?
- Hur upplever du det generella utbudet av kurslitteratur i e-boksformat? Är det svårt att hitta? Uppskattad tid som läggs ner i sökandet? Hur lång tid är du beredda att lägga ner och vad motiverar (ex. pris)?
- Har du någonsin köpt kurslitteratur i e-boksformat?
- Påverkar kostnaden ditt val av format? Vad är du beredd att betala för kurslitteratur i e-boksformat, samma prisnivå som för tryckt?
- Brukar du spara din kurslitteratur som är i tryckt format? Varför/varför inte? Säljer du vidare din kurslitteratur? Vad tycker du om att det inte går att sälja vidare kurslitteratur i e-boksformat? Påverkar det ditt val av format?

G.

- Hur använder du kurslitteratur i e-boksformat? (Läser från pärm till pärm, dyker ner, faktaletande, referering, osv.)
- Vilken kurslitteratur anser du gör sig bra som tryckt, och vilken gör sig bra digitalt?

- Använder du helst kurslitteratur i e-boksformat tillsammans med tryckt litteratur, eller en av dem?
- Vilka funktioner i dokumentet använder du när du läser kurslitteratur i e-boksformat? (sökfunktioner? markerar? kopierar direkt in i dokument?)
- Brukar du skriva ut e-böckerna?

H.

- Har du tillgång till internet hemma?
- Läser du kurslitteraturen online eller laddar du ner den?
- Vad anser du det finns för fördelar med att ladda ner e-böckerna?
- Vad finns det för fördelar med att vara uppkopplad mot internet, ex. Google translate, Wikipedia, hyperlänkar? Är det viktigt?
- Vilket språk läser du helst kurslitteratur på? Vad anser du om att läsa på engelska? Brukar er tryckta kurslitteratur vara på engelska/svenska? Skulle du vilja se en marknad av mer e-bokslitteratur på svenska?

I.

- Vad anser du om läsoplevelsen, är det behagligt att läsa på skärm? (trött i ögonen? ont i huvudet?)
- "Fastnar" kunskap bättre om du läser från en skärm eller tryckt bok? Varför tror du det är så?
- Anser du att skärmar ger kurslitteratur i e-boksformat bra läsbarhet? Beträffande ljus, typografi och layout? Något som du reflekterat över?

J.

- Varför tror du man väljer kurslitteratur i e-boksformat framför tryckt kurslitteratur?
- Varför tror du man väljer tryckt kurslitteratur framför kurslitteratur i e-boksformat?
- Vilka anser du är kurslitteratur i e-boksformat tre största fördelar?
- Vilka anser du är kurslitteratur i e-boksformat tre största nackdelar?

K.

- Om du skulle beskriva din övergripande inställning till kurslitteratur i e-boksformat i nuläget hur är den då? (ex. positiv, negativ, skiter i den). Vad tror du har format den?
- Hur tror du kurslitteratur i e-boksformat kommer utvecklas under de kommande åren?

L.

- Finns det någonting som jag har glömt att fråga om?
- Vill du tillägga någonting?
- Vill du fråga mig om någonting?